

การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน
เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
ชนิษฐ์ภัค สิงหลกะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน
เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
ชนิษฐ์ภัค สิงหลกะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน
เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ชนิษฐ์ภัค สิงหลกะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

ชนินทร์ สิงห์กละ. (2549). การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ แสงศักดิ์.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ
ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ใน 5 ด้าน คือ ด้าน
หลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลัก
ความรับผิดชอบ และเพื่อเปรียบเทียบผลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลใน 5 ด้านดังกล่าว
จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา
กรุงเทพมหานคร จำนวน 118 คน ได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ
95.76 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5
ระดับ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content
Validity) โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถาม ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60
ขึ้นไป มีความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ
(Percentage) คะแนนเฉลี่ย (Mean) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การ
ทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา
เอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวม และรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิ
การศึกษาดำรงตำแหน่งปริญญาตรี หรือปริญญาตรี กับวุฒิสองปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวม
ต่อการบริหารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน
พบว่า ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความรับผิดชอบ ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้าน
หลักการมีส่วนร่วม ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
3. การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม
ประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
4. การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับ
ช่วงชั้นที่สอนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

A STUDY OF ADMINISTRATION FOLLOWING GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES
OF PRIVATE SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS
IN WATTHANA DISTRICT BANGKOK METROPOLITANCE

AN ABSTRACT
BY
SHANITHAPHAHA SINGHOLAKA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2006

Shanithaphaka Singholaka. (2006). *A study of administration following Good Governance principles of private secondary school administrators in Watthana district Bangkok Metropolitance*. Master's Project, M. Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr.Thasana Swaengsakdi.

This research aimed to study the administration following Good Governance principles of private secondary school administrators in Watthana district Bangkok Metropolitance in 5 aspects. i.e. rule of law, virtues, transparency, participation, and accountability and compare the outcomes of Good Governance principles in 5 aspects by the educational levels, teaching experiences and level of teaching in secondary school.

The samples were consisted of 118 teachers in private secondary school in Watthana district Bangkok Metropolitance. The returned questionnaire were 113 or 95.76 percent. The tool for collecting data was a 5-point Likert rating scale questionnaire. The content validity of the tool was examined by 5 know persons having Index of Item-Objective Congruence (IOC) 0.60 up, reliability 0.98, descriptive statistics – percentage, mean, standard deviation, t-test and One Way ANOVA.

The findings were as follows:

1. Administration following Good Governance principles of private secondary school administrators in Watthana district Bangkok Metropolitance as a whole and by each aspect were at the high level.
2. There was a significant difference at .05 level on the level of performance for administration following Good Governance principles of Private secondary school administrators area among teachers under bachelor's degree or finished bachelor's degree with teachers higher under bachelor's degree When compared each aspect based on the subjects' position, it was found that there were significant differences at .05 level in the virtual and accountability aspects and no significant differences in the rule of law, transparency and participation aspects.
3. There was no significant in the level of performance for administration following Good Governance principles of Private secondary school administrators area among teachers had different experiences.

4. There was no significant in the level of performance for administration following Good Governance principles of Private secondary school administrators area among teachers had different level of teaching in secondary school.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศน แสงศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ โดยกรุณาให้แนวทางในการศึกษาค้นคว้า ให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตาอย่างสูง ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศน แสงศักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ และอาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี กรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำแนวทาง ในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศน แสงศักดิ์ อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แนะนำข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขขั้นสุดท้ายจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ที่สุด

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี อาจารย์ ดร.พรเพ็ญ ศาสตรียาภรณ์ และนางกัลยาณีย์ สินสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง แบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจนเป็นที่เรียบร้อย สมบูรณ์อย่างดี

ขอขอบคุณผู้บริหาร และครูโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทองที่ได้ให้ความกรุณาเป็นกลุ่มทดลองเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหารและครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 โรงเรียน ที่ได้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี

ขอขอบคุณนิสิตภาควิชาการบริหารการศึกษารุ่นพี่ทุกๆ ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่มีพระคุณ และได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และอบรมสั่งสอนผู้วิจัย

ชนินทร์ฐภัค สิงหลกะ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ของ ชนิษฐ์ศักดิ์ สิงห์หละ ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 1 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมติฐานในการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
การบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร....	11
ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน.....	11
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.....	13
การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาเอกชน.....	14
ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร.....	16
หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล.....	17
ความหมายของธรรมาภิบาล.....	17
ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา.....	19
ธรรมาภิบาลการบริหารจัดการฐานโรงเรียน.....	20
แนวคิดธรรมาภิบาลกับนิติบุคคล.....	21
ยุทธศาสตร์ การนำธรรมาภิบาลไปใช้ในสถานศึกษา.....	22

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	24
ด้านหลักนิติธรรม.....	24
ด้านหลักคุณธรรม.....	27
ด้านหลักความโปร่งใส.....	30
ด้านหลักการมีส่วนร่วม.....	32
ด้านหลักความรับผิดชอบ.....	35
สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล.....	39
วุฒิการศึกษา.....	40
ประสบการณ์.....	41
ระดับช่วงชั้นที่สอน.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
งานวิจัยในประเทศ.....	43
งานวิจัยต่างประเทศ.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	49
ประชากร.....	49
กลุ่มตัวอย่าง.....	49
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50
การสร้างเครื่องมือ.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	65
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	65
สมมติฐานการวิจัย.....	65
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	66
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
การอภิปรายผล.....	69
ข้อเสนอแนะ.....	71
บรรณานุกรม.....	73
ภาคผนวก.....	86
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	87
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	89
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	97

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของครู.....	50
2	จำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ระดับช่วงชั้นที่สอน.....	55
3	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติการบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา โดยรวมและรายด้าน.....	56
4	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักนิติธรรม.....	57
5	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักคุณธรรม.....	58
6	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักความโปร่งใส.....	59
7	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักการมีส่วนร่วม.....	60
8	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักความรับผิดชอบ.....	61
9	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติ การบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	62
10	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติ การบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา จำแนกตามประสบการณ์.....	63
11	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติ การบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา จำแนกตามระดับช่วงชั้นที่สอน.....	64

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบหน้า

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
---	---------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การเมืองไทยได้ประสบปัญหาในเรื่องของความไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจส่วนท้องถิ่น หรือระบอบพรรคการเมืองที่ขาดประสิทธิภาพ เป็นต้น (ชุตินา สุนน. 2541: 1) และในช่วงเวลาครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา การเมืองการปกครองของประเทศไทย ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการควบคุมดูแลการทำงานของรัฐบาล ในทางกลับกัน บทบาทของรัฐบาลในการบริหารประเทศย่อมถูกคาดหวัง (role expectation) จากประชาชนที่ต้องการให้รัฐบาลแสดงบทบาทนั้นๆ รวมทั้งความคาดหวังต่อตัวประชาชนด้วยว่าควรแสดงพฤติกรรมอย่างไรในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การหันมาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย สะท้อนถึงการยอมรับในแนวทางการเมืองการปกครองที่เป็นการเปลี่ยนวิธีคิดไปในขั้นพื้นฐาน จากเดิมซึ่งเป็นการจัดการฝ่ายเดียวจากเบื้องบนสู่เบื้องล่างในลักษณะของการจัดการปกครอง (government) มาเป็นการปกครองในลักษณะการสื่อสารสองทางระหว่างภาครัฐกับสังคม (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. 2541: 8) ซึ่งหลักการที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับแนวคิดเช่นนี้ และมีความโดดเด่นมากที่สุดอันหนึ่งในวงวิชาการปัจจุบันคือ ธรรมาภิบาล (good governance)

ธรรมาภิบาล เป็นแนวทางการบริหารที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และระเบียบแบบแผนในหลายระดับ เริ่มต้นตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2542) ติดตามด้วยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และหน่วยงานระดับรอง ได้ประกาศหลักการการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการในแวดวงการศึกษาที่กำหนดไว้ในการบริหารฐานโรงเรียน (School based management: SBM) และแนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน ในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 30) หลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาซึ่งได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

สถาบันการศึกษา หรือ องค์กรทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานก็คือ ผู้บริหารสถาบันการศึกษาหรือองค์กรเหล่านั้น เพราะผู้บริหารฯ เป็นผู้ดำเนินการต่าง ๆ ในองค์กร รวมทั้งควบคุมบังคับบัญชาเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ การบริหารกิจการที่ดีหรือเรียกว่า ธรรมาภิบาล หรือ ธรรมรัฐ ของสถาบันหรือองค์กรในประเทศ เริ่มมีการกล่าวถึงกันอย่างแพร่หลายภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ และภายหลังจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ (บรรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2542: 2) การบริหารกิจการที่ดีเป็นแนวคิดที่ได้รับการนำมาใช้ในภาครัฐและเอกชน การบริหารกิจการที่ดีถือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารงานภาครัฐ กระบวนทัศน์ใหม่นี้ได้ก่อให้เกิดประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญจำนวนมากซึ่งได้กลายมาเป็นหัวข้อในการอภิปรายทั้งในเวทีการเมืองและในสถาบันการศึกษาทั้งหลาย (ไชยวัฒน์ คำชู; และคนอื่น ๆ. 2545: 4) การปฏิรูปการศึกษานอกจาก ครู ผู้เรียน และประชาชนโดยทั่วไปแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นอีกกลุ่มบุคคลหนึ่งที่สำคัญ และต้องกำหนดบทบาทเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิรูปการศึกษา ต้องบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นหลักธรรมาภิบาลแบบวัฒนธรรมอย่างแท้จริง มิใช่การร่างด้วยกฎหมายและต้องเกิดประโยชน์ต่อทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มิใช่บริหารเพื่อประโยชน์ต่อบุคคลหรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งโดยเฉพาะ (นิศานาถ มั่งศิริ. 2547: 78)

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการสอดคล้องกันระหว่างหน่วยงาน 3 ระดับ คือระดับกระทรวง ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ในแต่ละระดับต่างก็มีบทบาทอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะ กล่าวคือ ระดับกระทรวง จะกำหนดแผนนโยบาย มาตรฐาน การประเมินผลการจัดและการสนับสนุนทรัพยากรให้แก่หน่วยปฏิบัติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการประสานทุกระดับ ส่งเสริม สนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่สถานศึกษา และระดับสถานศึกษาเป็นหน่วยจัดการศึกษาอย่างแท้จริง เพราะคุณภาพการศึกษาจะเป็นอย่างไร อยู่ที่การบริหารจัดการในระดับนี้(ธีระ รุญเจริญ. 2547: 49) การบริหารจัดการในทุกะดับตามแนวโน้มในปัจจุบันจำต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) ซึ่งเป็นระบบแนวทางการบริหารจัดการที่ได้รับการกล่าวถึงมากในปัจจุบัน ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษา จำเป็นต้องดำเนินการตามหลักการหรือแนวทางธรรมาภิบาล จึงจะเป็นการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับแนวโน้มสภาพ ปัญหา และความต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ นำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรหรือหน่วยงาน และเป็นหลักประกันความสำเร็จในการบริหารจัดการ

สำหรับในส่วนของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ออกแบบและจัดระบบการศึกษา ทั้งระบบความคิดและระบบบริหาร ซึ่งหมายรวมถึงการนำเอาทรัพยากรเพื่อการศึกษาไปบริหารให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ระบบการศึกษาของประเทศต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญมาก (เกษม วัฒนชัย. 2546: 19) ในระดับมหาวิทยาลัยได้มีการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) สำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าองค์ประกอบ 5 ด้านคือ ความเป็นอิสระเสรีภาพทางวิชาการ การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ และความโปร่งใสในการบริหารกิจการ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทวีศิลป์ กุลนาคดล. 2547: บทคัดย่อ) และได้มีการศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเลย พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใสตามลำดับ (เฉลิมชัย สมท่า. 2547: บทคัดย่อ)

จากการศึกษาความเป็นมาของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลดังที่กล่าวมาแล้ว สำหรับความเป็นมาของตัวแปรต้นของงานวิจัยฉบับนี้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ต่อสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา (สุวรรณ ทองคำ. 2545: บทคัดย่อ). และ โกสุม ผือโย (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่าผู้บริหารและครูที่มีอายุต่างกันมีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งคุณธรรม จริยธรรมเป็นด้านหนึ่งของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และภคินี โอพาริกชาติ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู พบว่าครูที่มีระดับช่วงชั้นที่สอนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูที่สอนในช่วงชั้นที่ 4 มีคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาส ความก้าวหน้า และการพัฒนาความสามารถสูงกว่าครูที่สอนในช่วงชั้นที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในช่วงแรก รัฐบาลได้นำหลักธรรมาภิบาล มาใช้กับหน่วยงานของรัฐ ในการบริหาร เพื่อให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์ และยุติธรรม จากนั้นภาคเอกชนและสถานประกอบการได้นำมาประยุกต์ใช้เช่นกัน จนถึงสถานศึกษา ทุกระดับ ดังที่มีระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ที่เน้นให้สถานศึกษาบริหารด้วยหลักของนิติบุคคลที่มี การบริหารจัดการที่ดี นั่นคือการใช้หลักธรรมาภิบาล ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามวิจัยที่ว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลกับสถานศึกษา จะใช้ได้ดีมากน้อยเพียงใด โดยให้ความสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษา ในการที่จะบูรณาการแนวคิดของหลักธรรมาภิบาล ไปสู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษา ดังที่ ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา (2547, พฤศจิกายน: 77-78) ได้กล่าวถึงการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในระบบการบริหารการศึกษาว่า การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษายังไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะการขาดความโปร่งใส ขาดการมีส่วนร่วม และขาดความรับผิดชอบ อันที่จริงหลักธรรมาภิบาลไม่ใช่การร่างกฎหมายเพื่อปฏิบัติ แต่ต้องเป็นวัฒนธรรมจึงจะบังเกิดผล และธีระ รุญเจริญ (2545: บทสรุปผู้บริหาร) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหาร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย พบว่าการปฏิรูปการศึกษาไทยจำเป็นต้องให้ผู้บริหารเน้นเรื่องคุณธรรมรวมทั้งให้ความยุติธรรมต่อการบริหารจัดการ

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดของการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล 5 ด้านคือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบต่อ ตามหลักการบริหารจัดการสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ประกอบกับการศึกษาเอกสารของนักวิชาการทางการศึกษา ที่ได้ให้บริบทของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในด้านที่สำคัญทั้ง 5 ด้านดังกล่าว อีกทั้งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวแปรอิสระ 3 ประเภทคือ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน จากการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะนำผลการวิจัยไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามแนวคิดของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รู้ถึงการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ในทุกเขต ดังต่อไปนี้

1. สามารถนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 5 ด้านไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารในด้านที่ด้อยและเสริมในด้านที่เด่น
2. เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนเอง
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในการรับรู้การบริหารสถานศึกษาร่วมกัน
4. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารในองค์กรการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ นำไปปรับประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของตน เพื่อการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ใน 5 ด้านคือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ตามหลักการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนของธรรมาภิบาล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2548 จำนวน 7 โรงเรียน ครู จำนวน 170 คน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครู ระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2548 จำนวน 7 โรงเรียน ครู จำนวน 118 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970: 608) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วน และทำการสุ่มอย่างง่าย
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ คือสถานภาพของผู้ตอบ ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา, ประสบการณ์

และระดับช่วงชั้นที่สอน

3.1.1 วุฒิการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

3.1.2 ประสบการณ์ แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ น้อยกว่า 5 ปี ตั้งแต่ 5 ปี ถึง 10 ปี และมากกว่า 10 ปี

3.1.3 ระดับช่วงชั้นที่สอน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือครูในช่วงชั้นที่ 3 และครูในช่วงชั้นที่ 4

3.2 ตัวแปรตาม คือ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) 5 ด้าน ประกอบไปด้วย

3.2.1 ด้านหลักนิติธรรม

3.2.2 ด้านหลักคุณธรรม

3.2.3 ด้านหลักความโปร่งใส

3.2.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม

3.2.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2548

2. หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารในสถานศึกษาที่เน้นรูปแบบการบริหาร 5 ประการคือ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านหลักนิติธรรม หมายถึง หลักการบริหารสถานศึกษาที่ใช้ความยุติธรรม ความเสมอภาค และความเป็นธรรม ในการดำเนินการตามระเบียบ หรือข้อตกลง ที่เป็นบรรทัดฐาน ในการปกครองโดยได้มาซึ่งข้อตกลงร่วมกันของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างเป็นที่ยอมรับของคนภายใน และภายนอกสถานศึกษา มีการคัดเลือกครูใหม่อย่างยุติธรรม มีการบริหารบุคลากรที่เสมอภาคกับทุกชาติ ศาสนา และฐานะ ไม่ถือพวกพ้องหรือเลือกที่รักมักที่ชัง ในการพิจารณาความดีความชอบ ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ทุกประการ

2.2 ด้านหลักคุณธรรม หมายถึง การบริหารที่ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ความมีวินัยในตนเอง มีความอดทน อดกลั้นควบคุมอารมณ์อย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นของทุกคน ตรงต่อเวลา ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนพัฒนาตนเอง ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้นำในการจัดโครงการเชิงจริยธรรม มีการประเมินผลตนเอง และผู้อื่น ด้วยความเป็นธรรม

2.3 ด้านหลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจ ความมั่นใจ และความโปร่งใสในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และการบริหารงานวิชาการ โดยมีการทำเอกสาร หลักฐานข้อมูล และเปิดเผยต่อสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในสถานศึกษา ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกส่วนให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก มีการประเมินผลอย่างถูกต้องเที่ยงธรรม มีประสิทธิภาพจนเป็นที่ยอมรับได้

2.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจร่วมกันตามความเหมาะสม เปิดให้ทุกคนเสียสละร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษา ร่วมปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลด้วยความยุติธรรม โดยผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาให้มีความไว้วางใจกัน มีความผูกพัน เป็นอิสระที่จะรับผิดชอบร่วมกัน ด้วยวัฒนธรรมองค์กรแบบประชาธิปไตย และทำงานเป็นทีม โดยการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร

2.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ หมายถึง การสร้างความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุผลสำเร็จ ใส่ใจต่ออุปสรรค ปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา กล้า ที่จะยอมรับผลดีผลเสียจากการตัดสินใจ ดำเนินการบางอย่างทั้งที่มาจากตนเองหรือผู้ใต้บังคับบัญชา มีความคำนึงต่อผลประโยชน์ของผู้รับบริการ และต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ อีกทั้งแสดงความพร้อมที่จะเสนอข้อเท็จจริง ในการปกครอง ภารกิจของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ภายนอก โดยสามารถชี้แจง เหตุผล และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณชน

3. วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของครู ซึ่งจำแนกเป็น 2 ระดับ คือต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

4. ประสบการณ์ หมายถึง ประสบการณ์ในการทำงานของครู แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี ประสบการณ์ 5 ปี ถึง 10 ปี และประสบการณ์มากกว่า 10 ปี

5. ระดับช่วงชั้นที่สอน หมายถึง ระดับชั้นที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามสอนประจำอยู่ แต่ถ้ามีการสอนทั้ง 2 ระดับช่วงชั้น ให้พิจารณาคาบที่สอนมากเป็นเกณฑ์ตัดสินแบ่งช่วงชั้นประกอบด้วย

5.1 ระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

5.2 ระดับช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

6. สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในกำกับดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มี 7 โรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งได้ กำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ วุฒิการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถ มีการพัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้ที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้บริหารจึงต้องพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทำนองเดียวกันผู้บริหารที่มีการศึกษาสูงๆ จะยิ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนางาน จากผลการวิจัยของ เพนด์เลย์ (Pendley. 1985: 98) พบว่า ครูใหญ่ที่มีการศึกษาสูงๆ จะช่วยให้การบริหารงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จมากขึ้น ในทำนองเดียวกันผู้บริหารที่บริหารงานอยู่ในสถานศึกษามาเป็นเวลานานๆ ประกอบกับได้สัมผัสผลลงลึกในรายละเอียดของงานรวมถึงได้เข้าถึงงานด้วยความเข้าใจแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรงทั้งที่เป็นปัญหา อุปสรรครวมถึงความสำเร็จ การเรียนรู้มาก มีประสบการณ์มากจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถที่จะบริหารงานได้เกิดความสำเร็จได้มากขึ้น (O' Neal. 1987: 320) ฉะนั้นในงานวิจัยนี้วุฒิการศึกษาของครูจะจำแนกเป็น 2 ระดับ คือ ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี สำหรับประสบการณ์ของครูจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี ประสบการณ์ 5 ปี ถึง 10 ปี และประสบการณ์มากกว่า 10 ปี

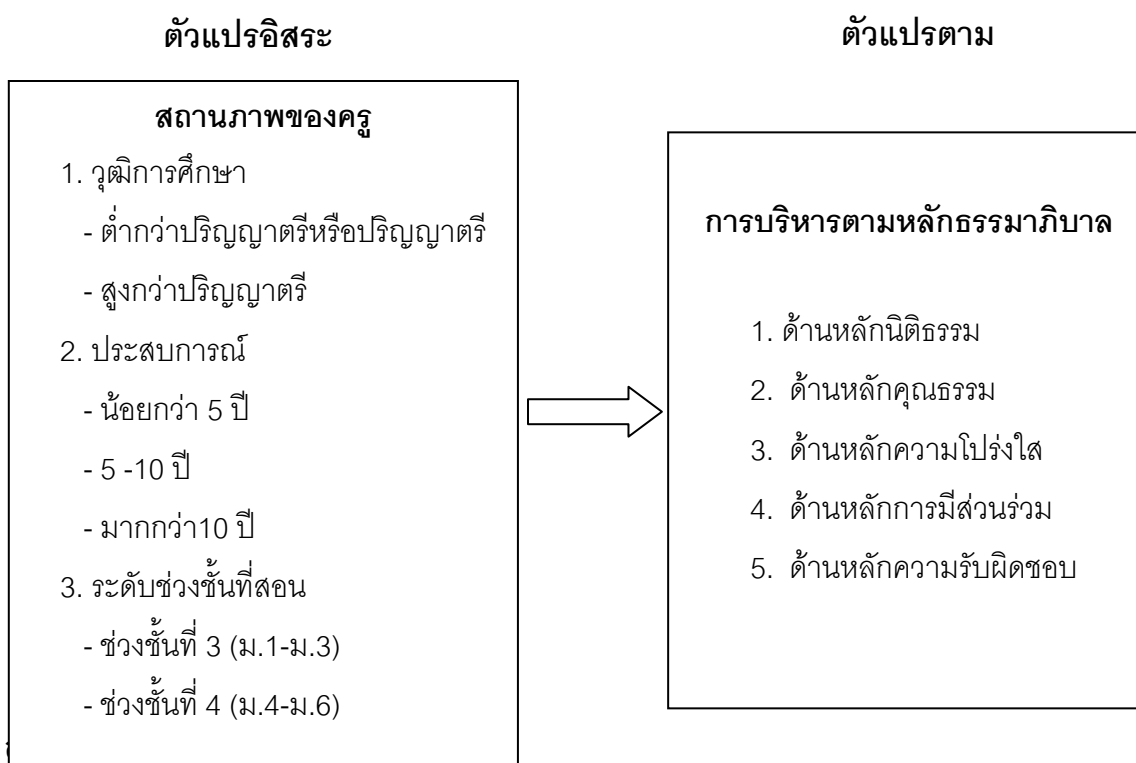
การใช้ธรรมชาติในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมียุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จประการหนึ่ง คือ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม มีความไวเนื้อเชื่อใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำต้องไม่เป็นผู้สั่งการและตัดสินใจในทุกเรื่องเพียงฝ่ายเดียว สร้างความสัมพันธ์กับลูกน้อง ใช้การสื่อสารแบบสองทาง ผู้นำต้องให้เกียรติกับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศแห่งความอบอุ่นในการทำงานร่วมกัน (เฉลิมชัย สมท่า. 2547: 7; อ้างอิงจาก สมพิส สวัสดิ์. 2535) อีกทั้งการบริหารงานจะต้องเป็นรูปแบบใหม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน โดยจัดทรัพยากรวิชาการ และข้อมูลสารสนเทศกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษามีการประสานและสร้างความร่วมมือของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม (ธีระ รุญเจริญ. 2547: 36-47) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกันระหว่างหัวหน้าสถานศึกษากับครู ถือเป็นเรื่องสำคัญซึ่งสามารถบ่งชี้ความสำเร็จของการนำหลักธรรมชาติมาใช้ในสถานศึกษา ดังกล่าวนี้อาจเป็นกรอบแนวคิดด้านการใช้หลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา กับครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานั้นๆ อย่างสำคัญยิ่ง

สำหรับตัวแปรตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิดจากเอกสารของสำนักนายกรัฐมนตรีที่ได้แบ่งออกเป็นระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ 2546: 23-32) ซึ่งมีผลให้ทุกภาคส่วนราชการ ร่วมกับสถานศึกษา ต้องบริหารจัดการศึกษาโดยใช้หลักธรรมชาติเป็นกรอบแนวทางใน 6 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า แต่จากการศึกษาแนวคิดของ ชีระ รุญเจริญ (2547: 43-46) ที่ให้หลักการของประสิทธิภาพการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการ การศึกษาในโรงเรียน โดยเน้นมาตรฐานด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความ โปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ ประกอบกับปิญญู ไตรสุริยธรรม (2542, พศจิกายน: 77-78) ได้กล่าวถึงการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในระบบการการบริหาร การศึกษาว่าการบริหารจัดการศึกษายังไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะการขาด ความโปร่งใส การขาดการมีส่วนร่วม และการขาดความรับผิดชอบ ประกอบกับ ชีระ รุญเจริญ (2545: บทสรุปผู้บริหาร) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาในประเทศไทย พบว่าการปฏิรูปการศึกษาไทยจำเป็นต้องให้ผู้บริหารเน้นเรื่อง คุณธรรมและ นิศานาถ มั่งศิริ (2547, พศจิกายน: 78) ได้กล่าวถึงความพร้อมของสถานศึกษาที่ ต้องบริหารจัดการแบบนิติบุคคล ผู้วิจัยจึงเลือก หลักนิติธรรม เป็นอีกด้านหนึ่งของตัวแปรตามใน ครั้งนี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลใน 5 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสามารถเขียนเป็นแผนภาพประกอบแนวความคิด ในการวิจัยได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก
2. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความแตกต่างกัน
3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความแตกต่างกัน
4. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีระดับช่วงชั้นต่างกันมีความแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร รายละเอียดของการศึกษานำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล
3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 5 ด้าน
 - 3.1 ด้านหลักนิติธรรม
 - 3.2 ด้านหลักคุณธรรม
 - 3.3 ด้านหลักความโปร่งใส
 - 3.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม
 - 3.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ
4. สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล
 - 4.1 วุฒิการศึกษา
 - 4.2 ประสบการณ์
 - 4.3 ระดับช่วงชั้นที่สอน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร

การบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร มีความเป็นมาตั้งแต่แรกเริ่ม ดังจะกล่าวย้อนถึงประวัติศาสตร์การศึกษาเอกชนจนถึงปัจจุบันอย่างสรุปย่อ และจะกล่าวถึง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อสถานศึกษาเอกชน จากนั้นจะนำเสนอการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน และข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

การจัดการศึกษาเอกชนมีประวัติแต่เดิมมาจากสมัยสุโขทัย ซึ่งถือว่าโรงเรียนเอกชนนี้ มีขึ้นก่อนโรงเรียนรัฐบาล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2539: 16) โดยสถานที่ที่ใช้สอนจะใช้ วัด บ้าน และผู้เรียนจะเป็นกุลบุตร กุลธิดา ไฉวงศ์ตระกูลที่มียศถาบรรดาศักดิ์

(ภคินีสุนัยย์ ราชจำปี. 2543: 19) ต่อมาสมัยอยุธยาที่ได้รับพระบรมราชานุญาตจาก สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ให้ตั้งโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ศาสนา จากนั้นสมัยกรุงธนบุรี มีการจัดตั้ง โรงเรียนขนาดเล็ก จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (พ.ศ. 2325 - 2461) มีมิชชันนารีเข้ามาจัดตั้งโรงเรียนสอนศาสนา และระยะหลังประกาศใช้ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (พ.ศ. 2461 - ปัจจุบัน) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมี พระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 ขึ้น และเรียกโรงเรียนที่ เอกชนตั้งขึ้นว่า “โรงเรียนราษฎร์” (สุริมา ดีเป็นธรรม. 2547: 18)

จากประวัติศาสตร์การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน พบว่า เอกชนเป็นผู้บุกเบิก การศึกษาในประเทศไทย โดยช่วงแรกมาจากกลุ่มผู้สอนศาสนา ต่อมาเป็นกลุ่มผู้ที่เคยร่วมงานกับ สถานศึกษา และมีใจรักที่จะให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน โดยเปิดกิจการสถานศึกษาของตนเอง จากนั้นมีการดำเนินการจัดการศึกษาในเชิงธุรกิจมากกว่าการมีกุศลเจตนา (เนาวรัตน์ แก้วสว่าง. 2547: 13) อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญยิ่ง ต่อการจัดการศึกษาของชาติ ดังต่อไปนี้ (กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. 2536: 25 – 26)

1. เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐในเรื่องการจัดการศึกษาแก่เยาวชน โดยเฉพาะประเภท สามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ทั้งนี้เพราะหากรัฐเป็นผู้รับภาระจัดการศึกษาในส่วนนี้ รัฐต้องใช้ งบประมาณเป็นจำนวนมาก
2. เป็นโรงเรียนใกล้บ้าน เพราะโรงเรียนเอกชนส่วนมากมักตั้งอยู่แหล่งชุมชน
3. ให้บริการเป็นพิเศษ เป็นการสนองความต้องการของกลุ่มคนได้เป็นอย่างดี เช่น บริการ พาหนะในการรับส่ง หอพัก และการจัดหลักสูตรพิเศษ
4. เป็นคู่แข่งของโรงเรียนรัฐบาล โดยเฉพาะโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพและมีมาตรฐาน การศึกษาสูง จะเป็นสิ่งชักจูงให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานมาเข้าเรียน จึงเป็นตัวกระตุ้นให้โรงเรียน รัฐบาลมีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งลดการผูกขาดในการจัดการศึกษา
5. มีความคล่องตัวในด้านการจัดการ สามารถนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการ ดำเนินงานโดยไม่มีข้อจำกัดทางด้านระเบียบข้อบังคับเหมือนโรงเรียนรัฐบาล
6. มีความคล่องตัวในการบริหารสูงกว่าโรงเรียนรัฐบาล เนื่องจากการบริหารงานในเชิง ธุรกิจมากกว่าระบบราชการ จึงสามารถลดขั้นตอนและระเบียบวิธีการในการสั่งตัดสินใจการ บริหารงานในด้านต่าง ๆ ตลอดจนบุคลากร และทรัพยากรที่จะอำนวยความสะดวกต่อการจัดการศึกษา ได้อย่างเต็มที่

สรุป การจัดการศึกษาเอกชน เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน โดยมีกลุ่มแรกที่เป็นมิชชันนารี ผู้สอนศาสนาเข้ามาเผยแพร่ศาสนาควบคู่กับการจัด การศึกษาให้คนไทย จากนั้นได้มีกลุ่มผู้สนใจที่ต้องการจัดการศึกษาด้วยตนเอง โดยการก่อตั้ง สถานศึกษาแบบเอกชน ทำให้บทบาทของการศึกษาเอกชนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ของประเทศไทยเสมอมา ด้วยเหตุนี้หน่วยงานของภาครัฐ โดยกระทรวงศึกษาธิการจึงเล็งเห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเอกชน จึงได้มอบหน้าที่การกำกับดูแล ให้การศึกษาเอกชนสังกัดกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดังจะกล่าวถึงต่อไปนี้

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

โรงเรียนเอกชนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจะขึ้นอยู่กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในกระทรวงศึกษาธิการ โดยจะรับผิดชอบควบคุม ดูแลการจัดการศึกษาของเอกชน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา การศึกษาวิชาชีพประเภทต่าง ๆ สถานศึกษาในส่วนกลาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นผู้ดูแลจัดการศึกษาโดยตรง สถานศึกษาในภูมิภาค อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอและกิ่งอำเภอ เป็นผู้ดูแลจัดการศึกษาตามกฎหมายและตามที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2548ก : ออนไลน์) โดยมีอำนาจหน้าที่ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังต่อไปนี้

1.2.1 อำนาจหน้าที่

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง พ.ศ. 2546 ซึ่งออกตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2548ข: ออนไลน์)

1. เป็นหน่วยงานในการส่งเสริมและประสานงานการศึกษาเอกชนและดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน
2. เสนอนโยบายยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน กำหนดกฎระเบียบและเกณฑ์มาตรฐานกลางในการจัดการศึกษาเอกชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนา เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเอกชน
3. ดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนทางการศึกษาเอกชน การอุดหนุนการศึกษาเอกชน การคุ้มครองการทำงาน สิทธิประโยชน์ของครูบุคลากรทางการศึกษาเอกชน และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเอกชน
4. เป็นศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนข้อมูลและทะเบียนกลางทางการศึกษาเอกชน ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาเอกชน
5. ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

1.2.2 วิสัยทัศน์

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเป็นองค์กรหลักที่มีประสิทธิภาพในการประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเอกชนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีศักยภาพสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

1.2.3 พันธกิจ

ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชนให้คุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีศักยภาพสามารถแข่งขันได้ระดับสากล

สรุป การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน จะต้องดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด จะต้องประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การจัดการศึกษาเอกชนดำเนินการไปตามนโยบายยุทธศาสตร์ กฎระเบียบ และเกณฑ์มาตรฐานกลาง เพื่อโรงเรียนเอกชนจะได้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ มีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

1.3 การบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน

จากประวัติความเป็นมาของการบริหารการศึกษาเอกชน นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และความคาดหวังของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาเอกชน ดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงชั้นที่เชื่อมต่อการพัฒนาการในหลายด้านของผู้เรียน คือ กาย ใจ สติปัญญา ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีภารกิจ ที่จะต้องปฏิบัติในการดำเนินงานการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งวิธีการปฏิบัติให้ได้ขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เพราะพฤติกรรมกรรมการบริหารในแต่ละวันมีความสำคัญ มีอิทธิพลอย่างยิ่งที่จะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน นอกจากนี้ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ยังมีหน้าที่ผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเอกชนควรมีหลักในการบริหารจัดการเพื่อรองรับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2544: 196-198)

1.3.1 ความสำคัญกับคน

ให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรบุคคล ตั้งแต่คัดเลือก สรรหา บำรุงรักษา พัฒนาให้ประโยชน์ จนกระทั่งเกษียณออกจากโรงเรียน ยิ่งโรงเรียนได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาทำงานยิ่งทำให้หน่วยงานเจริญก้าวหน้า เพราะคนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความเป็นกันเอง จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีให้พร้อม เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งเป็นการทำงานไปพร้อมๆ กันมากกว่าการสั่งการตามลำดับ

1.3.2 เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดและประหยัดที่สุด เพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ พยายามใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจทุกครั้ง โดยนำข้อมูลสารสนเทศ หรือเทคโนโลยี มาใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและนำข้อมูลจากการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในหน่วยงานให้มากที่สุด

1.3.3 ให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม

การบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนเป็นเรื่องที่ผู้ได้รับประโยชน์ และผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานมิใช่เป็นเรื่องของโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว เพราะโรงเรียนต้องพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และพัฒนาบุคลากรของพวกเขาลงนั้นให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ โรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือกัน ตั้งแต่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งคณะกรรมการโรงเรียน นักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสื่อมวลชน

1.3.4 ต้องยุติธรรมและโปร่งใส

การทำงานทุกอย่างในโรงเรียนเอกชนต้องเน้นความยุติธรรมและโปร่งใส มีความเที่ยงตรง และสามารถตรวจสอบได้ทุกประเด็น ผู้บริหารโรงเรียนควรประพฤติตน และปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หรือใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง มีการกำหนดขอบเขตบทบาท อำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเข้าใจตรงกัน

1.3.5 คำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ

การบริหารเป็นเรื่องคุณภาพ คุณภาพเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนและองค์การ ถ้าคนในองค์การขาดคุณภาพ ส่งผลให้ระบบต่างๆ มีปัญหา การจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องนำระบบการประกันคุณภาพ และการรับรองคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นรูปธรรมอย่างจริงจังตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนหรือธรรมนูญโรงเรียน (กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ) นำแผนปฏิบัติงานไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย มีการติดตามตรวจสอบปรับปรุงการดำเนินงานตามแผนและมีการประเมินตนเองรวมทั้งพร้อมให้หน่วยงานภายนอกมาตรวจสอบคุณภาพ ในที่สุดก็จะได้โรงเรียนเอกชนที่มีคุณภาพ

1.3.6 ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์

การทำงานทุกอย่างต้องเน้นการทำสิ่งใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิม ไม่มัวแต่ทำตามความเคยชิน ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์น้อย ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนต้องใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดเวลา เพื่อให้ความรู้ที่ทันสมัย รู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถเลือกองค์ความรู้ต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ ริเริ่มงานใหม่ๆ หรือสอนแนะบุคลากรในโรงเรียน และเชื่อว่า เราสามารถทำโรงเรียนให้มี

คุณภาพได้ดีขึ้นในทุกๆ วัน และเชื่อว่า การหยุดนิ่ง คือ การถอยหลัง เพราะฉะนั้นต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น

สรุป ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน ต้องให้ความสำคัญต่อคน ทั้งครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน โดยเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ใช้หลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ การมีส่วนร่วม มีหลักยุติธรรม และโปร่งใส คำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบต่อผลของการจัดการสถานศึกษาทุกด้าน

1.4 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา

กรุงเทพมหานคร

การจัดโครงสร้างทางการศึกษาในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการในขั้นตอนการปรับโครงสร้างการบริหารหน่วยงาน โดยมีนโยบายให้สถานศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ไปสังกัดกับสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) โดยมีเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่ เป็นผู้รับผิดชอบสถานศึกษาที่สังกัดอยู่ตามที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548: ออนไลน์) แต่ ณ เวลานี้ในทางปฏิบัติ ยังคงให้สถานศึกษาเดิม สังกัดกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนไปก่อน ฉะนั้นสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จึงยังคงขึ้นอยู่กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช) ดังที่ได้กล่าวถึงบริบทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ไว้ข้างต้นแล้ว

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีโรงเรียนเอกชนในกำกับดูแล 7,212 โรงเรียน มีครู 115,484 คน และนักเรียน 2,926,313 คน โดยมีนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เพื่อการปฏิรูปการศึกษา 5 ด้าน คือ การปฏิรูปกฎหมายและระเบียบ การปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา การอุดหนุนและสนับสนุนการศึกษาเอกชน และการปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2548ข: ออนไลน์)

สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย โรงเรียนเอกชน จำนวน 19 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 7 โรงเรียน และโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนอนุบาล จำนวน 7 โรงเรียน จำนวนครูที่สังกัดโรงเรียนเอกชนทุกโรงเรียนรวมกันมีจำนวนครูทั้งสิ้น 851 คน เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนจำนวน 640 คน และครูโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนจำนวน 241 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548ง: ออนไลน์)

สำหรับแนวคิดการบริหารการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

มีพื้นฐานการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 43 ได้กำหนดไว้ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน ให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ ดังนั้น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จึงมีการบริหารงานตามแบบของการบริหารการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นผู้รับผิดชอบ

จากการศึกษาระบบการบริหารจัดการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาสังกัดสำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการบริหารแบบระบบราชการ และมีนโยบายในการเสนอแนะให้สถานศึกษาในสังกัดมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล จึงเป็นสิ่งที่น่านำมาศึกษาในปัจจุบัน ถึงการบริหารจัดการสถานศึกษา นำหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

หลักการ และแนวคิดของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีพื้นฐานมาจาก สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารของรัฐทั่วประเทศ และต่างประเทศ (ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์; และรัชนี้ ภูตระกูล. 2544: 6) ที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจระดับโลกทำให้เกิดการบูรณาการแนวคิด การบริหารจัดการที่ดี เพื่อนำมาใช้กับปัญหาความเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน อันนำไปสู่การควบคุม ระบบการบริหาร รวมถึงพฤติกรรมการทำงานของคน อย่างโปร่งใส ซื่อสัตย์ ยุติธรรมตรวจสอบได้

2.1 ความหมายของธรรมาภิบาล

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล ไว้หลายท่านดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจริญพงษ์ วิญญูรักษ์ (2542: 4) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาล (Good Governance) ว่าเป็น กฎเกณฑ์การปกครองบำรุงรักษากำหนดบ้านเมืองที่ดี หรือกฎเกณฑ์ที่ดีของบ้านเมืองและสังคม โดยมีขอบเขตของความหมายรวมถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งครอบคลุมทุกพื้นที่ภาคส่วนของสังคม รวมไปถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์การของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์การที่ไม่ใช่รัฐบาล (Independent Organization) องค์การของเอกชน กลุ่มชมรมและสมาคมต่างๆ นิติบุคคลภาคเอกชนและประชาสังคม (Civil Society) ขณะเดียวกันยังรวมถึงการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ข้างต้นด้วย

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชนี้ ภูตระกูล. (2545-2546: 7) ได้สรุปความหมายของ

ธรรมนูญว่า การบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 (2542: 67) ได้อธิบายว่า ธรรมนูญ หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีให้ความสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม ให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่าย ราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยา ภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่อาจจะเข้ามาในอนาคต เพราะสังคมจะ รู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมอันเป็นลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์และการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย ตามแบบรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ได้ให้ความหมาย ธรรมนูญ ว่า เป็นลักษณะ ความสัมพันธ์ วิธีการ และเครื่องมือ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งในส่วน ที่เป็นการดำเนินการ ในฐานะของปัจเจกบุคคล และที่เป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นสถาบัน รวมถึงประสิทธิภาพของการจัดการปกครองและการบริหาร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา และความเจริญเติบโตของชาติ และจากความหมายของ Human Settlements ได้ให้ความหมายไว้ สั้นๆ ว่าธรรมนูญ เป็นกระบวนการในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานมีคุณสมบัติและองค์ประกอบ คือ การมีส่วนร่วม (Participation) มีกฎระเบียบ (Rule of Law) มีความโปร่งใส (Transparency) มีภาระหน้าที่ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Responsiveness) มีความรับผิดชอบ (Accountability) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and efficiency) (ไชยวัฒน์ คำชู; และคนอื่นๆ. 2545: 24)

สรุปธรรมนูญ หมายถึง การจัดระบบบริหารบ้านเมืองและสังคมให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพตามหลักกฎหมายและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการจัดทรัพยากรทาง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศอย่างยั่งยืนให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และ ประชาชน สามารถร่วมกันรับผิดชอบ ในระบบบริหารกิจการดังกล่าวด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และให้โอกาสตรวจสอบได้ ตลอดจนขยายกิจการภาครัฐไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

2.2 ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา

การนำ “ธรรมเนียมปฏิบัติ” มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภท ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจ องค์กรทางการศึกษา หรือองค์กรทางสังคมต่างๆ ทั้งนี้เพราะ “ธรรมเนียมปฏิบัติ” เป็นการบริหารจัดการที่ดี เป็นการบริหารจัดการที่สร้างประโยชน์และความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งมวล เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากมายและรวดเร็ว วัฒนธรรมประชาธิปไตย อุปถัมภ์ ทุนนิยม และอภิสิทธิ์ จึงยังคงอยู่และรุนแรงขึ้น อีกทั้งเพราะขาดมาตรการทางจริยธรรม ความจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่เหมาะสมหลายประการ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ธีระ รุญเจริญ. 2547: 37-38) ดังนั้นหน่วยงานการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่สำคัญยิ่งในสังคม จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปที่ดีกว่าเดิม การนำธรรมเนียมปฏิบัติในการดำเนินการเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารทุกระดับจำเป็นต้องตระหนักในเรื่องนี้

ในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความจำเป็นต้องนำ “ธรรมเนียมปฏิบัติ” มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา เนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลง และเคลื่อนไหวหลายประการ (ธีระ รุญเจริญ. 2547: 38-39) ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อใช้กับหน่วยราชการทั่วไปภาครัฐและหน่วยงานในกำกับรัฐ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2546: 12-14)

1. จัดส่วนราชการใหม่ โดยบูรณาการภารกิจเพื่อกำหนดแผนการบริหารได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. พัฒนาการจัดองค์การให้มีประสิทธิภาพ และรองรับการปฏิรูประบบราชการต่อไป

3. กำหนดแบบแผนการปฏิบัติราชการที่ทำให้เกิดการบริหารราชการที่ดีให้นำไปปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน และเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานที่วัดผลได้ สอดคล้องกับมาตรา 3(1)

แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

ดังนั้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าว

ประการที่ 2 การนำการบริหารจัดการฐานโรงเรียน (School-based management: SBM) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จัดสัมมนาการปฏิรูปการศึกษานานาชาติ ครั้งที่ 3 เรื่อง การศึกษารูปแบบการกระจายอำนาจทางการศึกษา: การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM) ที่โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพฯ โดยมีนายปองพล อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เป็นประธาน ในงานมีผู้มีประสบการณ์ด้าน SBM

มาให้การบรรยายอาทิ ศาสตราจารย์ ดร.ไบรอัน เจ คาลด์เวล (Dr.Brian J.Caldwell) ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศออสเตรเลีย ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของไทยได้เรียนรู้ประสบการณ์ จากต่างประเทศดังกล่าวว่าจะบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้สำเร็จอย่างไร (มติชน. 2548: ออนไลน์) ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้นำรูปแบบการบริหารของโรงเรียนมาเผยแพร่ และฝึกอบรมให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป ซึ่งหลักการบริหารจัดการฐานโรงเรียนสอดคล้องกับหลักการของ “ธรรมาภิบาล” เกือบทั้งหมด จึงเป็นการสอดคล้องกับพระราชกำหนด ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

ประการที่ 3 ตามที่มี พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 บัญญัติไว้ว่า กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

ในทำนองเดียวกัน พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 บัญญัติไว้ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34(2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลเมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง ฉะนั้นในความเป็นนิติบุคคลของโรงเรียน การบริหารจัดการจะเป็นไปด้วยดี มีประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักการธรรมาภิบาล

สรุปสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการศึกษาจึงจะบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และเป้าหมายตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง คือ การปฏิรูประบบราชการ การบริหารฐานโรงเรียน และการเป็นนิติบุคคล

2.3 ธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการฐานโรงเรียน (Good Governance of SBM)

ในระยะ 4-5 ปี มาจนถึงปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เพียรพยายาม นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ โดยมีโครงการพัฒนาการนำการบริหารฐานโรงเรียน (School-based management: SBM) มาใช้ในโรงเรียนขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทางที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และได้จัดโครงการสรรหาผู้บริหารสถานศึกษาดนแบบที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้มาแล้ว 2 รุ่น คือ รุ่นปีการศึกษา 2544 และรุ่นปีการศึกษา 2545 เพื่อเป็นการพิสูจน์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารฐานโรงเรียน (SBM)

จากการนำหลักการในการบริหารฐานโรงเรียน ที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้มาใช้ในโรงเรียนทำให้เกิดผลดีต่อการบริหารจัดการศึกษา และเป็นแบบอย่างได้

หลักการของการบริหารฐานโรงเรียน เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้งหมด

ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน ในเรื่องนี้ ธีระ รุญเจริญ (2547: 42) ได้สรุปหลักการทั่วไปเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ ดังนี้

หลักที่ 1 การกระจายอำนาจ คือ อำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชน สำหรับประเทศไทย จะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา

หลักที่ 2 การบริหารตนเอง สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้นภายใต้การบริหารในรูปขององค์กรบุคคล

หลักที่ 3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนการตัดสินใจกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมทำ ฯลฯ

หลักที่ 4 ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุนเป็นภาวะผู้นำเน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

หลักที่ 5 การพัฒนาทั้งระบบ ปรับทั้งเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงระบบทั้งหมด อย่างเต็มไปด้วยบรรยากาศเห็นด้วยและสนับสนุน

หลักที่ 6 ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ โรงเรียนต้องพร้อมให้มีการตรวจสอบเพื่อให้การบริหารและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สรุปการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญคือ เป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งการบริหารแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการบริหารที่ใช้หลักการของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

2.4 แนวคิดธรรมาภิบาลกับนิติบุคคล

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

หลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาซึ่ง ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546ก: 30-64) ดังมีรายละเอียดแนวคิดของธรรมาภิบาลในแต่ละด้านดังนี้

2.4.1 การบริหารงานด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญ

ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2.4.2 การบริหารงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

2.4.3 การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4.4 การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุปแนวคิดการจัดการศึกษาแบบนิติบุคคล มีหลักการบริหาร ตามหลักธรรมาภิบาลเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในทุกขำงาน อาทิเช่น การบริหารงานวิชาการต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อ เน้นการทำงานเป็นอิสระคล่องตัว การบริหารงบประมาณใช้หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความคุ้มค่าในการบริหารเพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การบริหารงานบุคคล เป็นหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อ สุดท้าย การบริหารงานทั่วไปเน้นความโปร่งใส รับผิดชอบต่อร่วมกันตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่าย

2.5 ยุทธศาสตร์ การนำธรรมาภิบาลไปใช้ในสถานศึกษา

ในการใช้ ธรรมาภิบาล ในการบริหารโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเหมาะสม และมีแนวทางการบริหารสอดคล้องกับหลักการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล และการบริหารจัดการฐานโรงเรียน

การบริหารงานจะต้องเป็นรูปแบบใหม่ เพราะประสิทธิภาพของการดำเนินงานของโรงเรียนขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้นำในการบริหารจัดการศึกษา โดยจำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรวิชาการ และข้อมูลสารสนเทศ จัดการกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ประสานและสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว และองค์กรต่างๆ เพื่อทุกฝ่ายจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ. 2547: 47) อย่างไรก็ดี ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณสมบัติที่เหมาะสมหลายอย่างเช่น มีคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการศึกษา มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรที่องค์กรวิชาชีพรับรอง มีมาตรฐานวิชาชีพ มีคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 43-44) ได้กำหนดยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จของโรงเรียน คือ สถานศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ เป้าหมายและวิธีดำเนินการอย่างชัดเจน สถานศึกษามีทีมงานที่มีคุณภาพ หลากหลาย โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูง กำกับดูแลให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเป็นมืออาชีพ ทั้งด้านมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถและทักษะทั้งด้านหน้าที่และกระบวนการ พัฒนาตนเองให้ทันสมัย พัฒนาข่าวสารในสถานศึกษา มีกลไกในการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัยสื่อสารได้หลายทาง รวมทั้งประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสาร ให้เกียรติและยกย่องครูเพื่อสร้างแรงจูงใจ มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี

การนำธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษา จะประสบความสำเร็จโดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้คือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยการแสดงความโปร่งใสในการดำเนินการพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ มุ่งคุณภาพและประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นที่ตั้งคิดวางแผนการบริหารแบบพึ่งตนเองเป็นหลัก โดยอาศัยการทำงานด้วยความรับผิดชอบสนับสนุนให้หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องให้อิสระในการดำเนินการ เน้นการบริหาร โดยองค์คณะบุคคลและคณะกรรมการจัดให้มีการสารสนเทศครบถ้วน ทำการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมิน ตรวจสอบ เป็นระยะๆ

สรุปหลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาเป็นการบริหารที่เน้นรูปแบบการบริหารตามหลัก นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายตามแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา โดยการยึดหลักบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่เน้นการคืนอำนาจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง อีกทั้งปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารเดิมให้สอดคล้องกับการเป็นนิติบุคคล ในการพัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการดังกล่าว โดยผู้บริหารต้องศึกษาเรียนรู้ และสร้างยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จพร้อมกับบริหารปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อย่างแท้จริง

3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา มีฐานคิดจากการปฏิรูประบบราชการ เพื่อประชาชน และเมื่อมองในบริบทของสถานศึกษาจึงเป็นการบริหารเพื่อประโยชน์ของตัวผู้เรียน ฉะนั้นตัวแปรตามใน 5 ด้านนี้ จึงบูรณาการเชิงความคิดจากหลักธรรมาภิบาลเชิงกว้างๆ ไปสู่การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาโดยแบ่งเป็น 5 ด้านดังต่อไปนี้

3.1 ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law)

นิติธรรมแปลมาจากคำว่า Rule of Law ซึ่งถือเป็นคำศัพท์ที่ค่อนข้างใหม่ในวงการบริหาร ปกครอง และทางกฎหมายไทย โดยมีการพัฒนาคำบัญญัติมาแต่เดิม เริ่มจาก หลักกฎหมาย หลักนิติธรรมวินัย หลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย นักปรัชญา กฎของกฎหมาย เป็นต้น แต่ปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่าเราใช้คำว่า “นิติธรรม” เนื่องจากปัจจุบันความหมายของคำว่า นิติธรรม โดยเนื้อหาสาระเป็นเรื่องหลักของความเป็นธรรม ความยุติธรรม ความถูกต้อง ซึ่งแยกออกจากกฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น “กฎหมายมิใช่ตัวความยุติธรรม” หลักแห่งกฎหมายต้องเทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้มีการกระจายสาระของนิติธรรม เชิงบูรณาการทางความหมายออกไป เป็น ความเป็นอิสระความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ การต้องเคารพซึ่งกันและกันปฏิบัติร่วมกันบริหาร โดยไม่ใช้อิทธิพลอำนาจเป็นหลักตัวตั้ง ทำเพื่อส่วนรวม (วัฒนา บุญเหิน. 2544: 42-44)

วนิดา แสงสารพันธุ์ (2544: 42) กล่าวเกี่ยวกับหลักนิติธรรมว่า การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาลต้องมีกฎเกณฑ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของทุกภาคในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับ วินัย กติกา หรือข้อตกลงในระดับต่างๆ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎเกณฑ์ทางธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ บุขบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2544: 42) ได้ให้ความหมายหลักนิติธรรมไว้ในหลักธรรมาภิบาลของสถาบัน อุดมศึกษาว่า หลักนิติธรรม คือการทำให้กฎหมาย กฎ และกติกาต่างๆ เป็นที่ยอมรับของประชาชนให้มีการถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

อาพันธ์ ปันยารชุน (2543: 7) กล่าวถึงหลักนิติธรรมว่า ทั้งเจตนารมณ์ สาระและการบังคับใช้กฎหมายต้องเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เพื่อประโยชน์ต่อคนหมู่มาก ไม่ใช่เพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ต้องเสมอภาค ชัดเจน และคาดการณ์ได้

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติกล่าวว่า หลักนิติธรรม คือการใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรม และถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2541: 1-3)

หลักนิติธรรม ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎกติกา และการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดย

คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก กระบวนการเสนอร่างกฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ เป็นไปด้วยความชอบธรรม เนื้อหาของกฎหมายมีความทันสมัย เป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตาม กฎหมายและข้อบังคับเหล่านั้นบังคับใช้กับทุกคนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติและไม่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบที่ใช้ในการบริหารงานร่วมกันในภาครัฐ เช่นกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ พัสดุ และบริหารงานบุคคล เอื้อต่อการบริหารงานที่คล่องตัว และรับผิดชอบต่อผลงาน และประชาชนแต่ละองค์กร กฎกติกายที่ใช้ในการบริหารงานภายใน เช่น การมาทำงานหรือเข้าประชุมให้ตรงต่อเวลา การให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาค รวมถึงมีข้อตกลงในการสับเปลี่ยนหน้าที่ภายในองค์กร (สำนักงาน ก.พ. 2542: 9)

การดำเนินตามหลักนิติธรรมนั้นกระทรวงมหาดไทยมีระบุว่า ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม (สุจิตต์ นิมิตรกุล. 2543: 13-24) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนที่กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักนิติธรรมว่า ประกอบด้วย กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดี มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของตนเอง เข้าใจในกฎเกณฑ์ และมีส่วนร่วมในกรณีต่างๆ (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี 2544: 18) ในทำนองเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุความหมายของหลักนิติธรรมเดียวกัน และได้เพิ่มเติมรายละเอียด คือหลักนิติธรรมต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิก และระเบียบหลักเกณฑ์เหล่านั้นต้องนำมาซึ่งความเสมอภาคของสมาชิกในหน่วยงาน และผู้รับบริการรวมทั้งสภาพเอื้อต่อการควบคุม และพัฒนาผู้รับบริการด้วย (สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี 2543: 6)

สรุปหลักนิติธรรม หมายถึง ระเบียบข้อตกลงที่ใช้เป็นบรรทัดฐานในการปกครองโดยได้มาจากข้อตกลงร่วมกัน ในทุกระดับต่างๆของหน่วยงาน เป็นที่ยอมรับของคนภายในและภายนอกที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง โดยการใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเป็นธรรม ทั้ง 3 ลักษณะนี้นำไปสู่ปฏิบัติร่วมกันได้อย่างมีสันติภาพ และได้มาซึ่งประชาธิปไตย

จะเห็นว่าความหมายของหลักนิติธรรมในปัจจุบันมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความยุติธรรม ความเสมอภาค และความเป็นธรรม ซึ่งสามารถบูรณาการไปสู่บริบทของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้ดังนี้

1. ความยุติธรรม ถือว่าเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานอย่างหนึ่งว่า การสร้างความยุติธรรมในการดำเนินงาน ควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ต้องมีความเสมอภาคและมีความ

เท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติหรือเลือกที่รักมักที่ชัง ผู้บริหารควรดูแลผู้ปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงเป็นธรรม ส่งเสริมผู้ทำดีและมีการดักเตือน หรือลงโทษผู้กระทำผิด อัจฉรา โยมสินธุ์ (2544: 34) และสมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2543: 10-11) กล่าวถึงการมีกฎเกณฑ์ที่ยุติธรรม (Fair legal framework and predictability) ว่าเป็นการบริหารงานราชการที่มีกรอบของกฎหมายที่เป็นธรรมสำหรับกลุ่มคนต่างๆในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์ที่มีการบังคับใช้และสามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนซึ่งคนในสังคมทุกส่วนเข้าใจ สามารถที่จะคาดหวังและรู้ว่าเกิดผลอย่างไรหรือไม่ เมื่อดำเนินการตามกฎเกณฑ์นั้นสิ่งเหล่านี้เป็นการประกันความมั่นคง ศรัทธา และความเชื่อมั่นของประชาชน

การบริหารสถานศึกษาแบบยุติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินนโยบาย และกฎระเบียบต่างๆ ของสถานศึกษาอย่างถูกต้องชัดเจน โปร่งใส มีเหตุผล มีความเที่ยงธรรมต่อทุกฝ่าย การศึกษาในโครงสร้างของสถานศึกษาไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความเป็นธรรมกับทุกคนทุกส่วน แสดงภาวะผู้นำทางการศึกษาที่มุ่งความถูกต้อง ตามหลักความเป็นธรรม

2. ความเสมอภาค สุจิตต์ นิमितกุล (2543: 13-24) ได้อธิบายความหมายของความเสมอภาค ว่าเป็นการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และสมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2544: 8-9) ได้ให้ความหมาย ความเสมอภาค ตามระบบคุณธรรม (Merit system) ในการบริหารงานบุคคลว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีคุณสมบัติและมีพื้นฐานความรู้ตามที่กำหนดไว้มีสิทธิสมัครเข้าสอบแข่งขัน เพื่อบรรจุเข้ารับราชการได้ทุกคน (Open to all) โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องชาติ ตระกูล และศาสนา เป็นการให้โอกาสแก่ผู้มีสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน (Equality of opportunity) และในการกำหนดเงินเดือนหรือค่าตอบแทน การบรรจุและแต่งตั้ง การปูนบำเหน็จ ความชอบ การเลื่อนขั้นเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย และเรื่องอื่นๆ ทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอหน้ากันด้วยระเบียบและมาตรฐานในการบริหารงานบุคคลอย่างเดียวกัน

ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความเสมอภาคในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือว่าบุคลากรทางการศึกษาทุกตำแหน่งทุกระดับทุกคน มีความเท่าเทียมกันในความเป็นคน และต่างคนต่างมีหน้าที่ที่สำคัญตามบทบาท ทุกคนมีสิทธิที่กฎเกณฑ์ และมาตรฐานกำหนดตามแต่ละคนพึงสมควรได้รับ

3. ความเป็นธรรม เป็นการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2543: 11) ให้ความหมายว่า ความเป็นธรรม ตามหลักการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำผิดวินัย หมายถึง การลงโทษให้ได้ระดับความเสมอภาคกัน ความผิดอย่างเดียวกัน ควรลงโทษในระดับเดียวกันนอกจากนี้จากบทสรุปปัญหาการบริหารงานวินัย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545: 40-41) พบว่า ปัญหาข้อหนึ่งเกิดจากการพิจารณาความดีความชอบ โดยลำเอียงไม่เป็นธรรม เป็นเหตุให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่พอใจ เกิดความคับข้องใจ นำมาเป็นเหตุ

ร้องเรียน และปัญหาอีกข้อหนึ่งเกิดจากการไม่ยึดแนวปฏิบัติ หรือมาตรฐานโทษที่เคยปฏิบัติเป็นแนวทาง แต่ใช้ความคิดเห็นส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้เกิดความลำเอียง กลั่นแกล้งหรือใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้องเหมาะสมขึ้นได้

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมกับบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา โดยผิดก็ว่าไปตามผิด ไม่ถือพวกพ้องหรือเลือกที่รักมักที่ชัง แต่ให้คุณหรือโทษตามกฎหมายเกณฑ์ และมาตรฐานอย่างเสมอภาคและถูกต้องเหมาะสม

สรุปหลักนิติธรรม หมายถึง หลักการบริหารสถานศึกษาที่ใช้ความยุติธรรม ความเสมอภาค และความเป็นธรรม ในการดำเนินการตามระเบียบ หรือข้อตกลง ที่เป็นบรรทัดฐานในการปกครอง โดยได้มาซึ่งข้อตกลงร่วมกันของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างเป็นที่ยอมรับของ คนภายใน และภายนอกสถานศึกษา มีการคัดเลือกครูใหม่อย่างยุติธรรม มีการบริหารบุคลากรที่เสมอภาคกับทุกชาติ ศาสนา และฐานะ ไม่ถือพวกพ้องหรือเลือกที่รักมักที่ชัง ในการพิจารณาความดีความชอบ ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ทุกประการ

3.2 ด้านหลักคุณธรรม (Virtues)

ความหมาย หลักการ แนวคิด ด้านคุณธรรมในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2542 ระเบียบนี้มีผลใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมา โดยระเบียบนี้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐ ดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

ศักดิ์ชาย สระแก้ว (2547?: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของหลักคุณธรรมในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลว่า เป็นหลักการปฏิบัติงานที่ยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนเพื่อเสริมสร้าง ความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ อดทน มีระเบียบวินัย ซึ่งที่ผ่านมา ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด (สพจ.) ได้แสดงให้เห็นว่าได้นำหลักคุณธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการมาโดยตลอด เนื่องจากเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ และเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติเบิกจ่ายงบประมาณต่างๆ จึงต้องยึดหลักความถูกต้อง ให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้มีการจัดสรรงบประมาณให้เกิดความเป็นธรรมแก่หน่วยงานในสังกัด ตลอดจนได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และให้โอวาทแก่ข้าราชการในสังกัดอยู่เสมอให้ประพฤติ ปฏิบัติตนปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มาทำงานตรงต่อเวลา มุ่งเน้นรักษาผลประโยชน์ของส่วนราชการ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และถูกต้องตามกฎหมาย

พระธรรมปิฎก (2542: 18) กล่าวว่า คุณธรรม คือคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงาม ให้เป็นจิตที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น ความรักความเมตตา ความสงสารอยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความยินดี การวางตัวเป็นกลาง ความมีน้ำใจ เสียสละ ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดและกลั้วบาป เคารพนบนอบ และความสุขาพอ่อนโยน เป็นต้น

พระมหาดิศร ถิรสีโล (2540: 57) ให้ความหมายคุณธรรมว่า หมายถึงความดีสูงสุด ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตสำนึก ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องหมายเหนี่ยวรั้งควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อสนองความปรารถนา อีกทั้งความหมายของคุณธรรมยังมี 3 ประการ คือ ประการที่ 1 ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน ประการที่ 2 สิ่งที่คุณคนได้กระทำตามความคิดตามแบบมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณประพฤติของศีลธรรมอันดี และประการที่ 3 คุณสมบัติที่ยึดมั่นในการปฏิบัติทางจรรยาต่อสังคม

สรุปด้านคุณธรรมในความหมายทั่วไปของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึงการปฏิบัติงานที่ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม เพื่อเสริมสร้างความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน มีระเบียบวินัย ให้เกิดแก่องค์กรเป็นตัวอย่างที่แก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน ประกอบวิชาชีพสุจริตเป็นนิสัยประจำชาติ

ในวงการศึกษาก็ได้มีหลักคุณธรรมในการบริหารงานตามแนวคิดของการบริหารแบบธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

คุณธรรมเป็นคุณลักษณะประการหนึ่งที่ทุกฝ่ายต้องการให้เกิดขึ้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ รัฐมุ่งเสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดแก่ประชาชนทั่วไป (มาตรา 75) และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงานหรือลูกจ้างของรัฐ (มาตรา 77) ในด้านการจัดการศึกษาอบรมมุ่งให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม (มาตรา 81) ซึ่งเป็นแนวนโยบายในการกำหนดความมุ่งหมายการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการปกรองประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงหลักคุณธรรมว่าหมายถึง หลักปฏิบัติในการทำในสิ่งที่ถูกต้อง ด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามบนพื้นฐานของศีลธรรมจริยธรรมภายใต้ระเบียบข้อบังคับของผู้รับบริการ และยังประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี. 2543: 7)

เกษม วัฒนชัย (2546: 23) กล่าวว่า คนที่จะเป็นผู้บริหารการศึกษา ต้องลึกซึ้งในศีลธรรม ศาสนธรรม ไม่ว่าเขาจะเป็นศาสนิกชนใดก็ตาม เพราะมีประเด็นที่ต้องตัดสินใจทุกวันและเกี่ยวข้องกับ

กับ moral background ฉะนั้นเราต้องมีศีลธรรม ศาสนธรรม และมีมาตรฐานคุณธรรมเป็นที่ยอมรับได้ และเราต้องเขียนลงไปในคุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษาว่าต้องมีมาตรฐานศีลธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้บัญญัติสาระว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย วาจา จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และในการประกันคุณภาพการศึกษา ปัจจัยด้านผู้บริหาร มาตรฐานคุณภาพ กรมสามัญศึกษากำหนดให้ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ มีมนุษย์สัมพันธ์และวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งในฐานะเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่อยู่ในวงวิชาชีพครูที่ได้รับการเคารพนับถือจากสังคมไทย ในฐานะเป็นปูชนียบุคคล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำรงตนให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม จริยธรรมเป็นเครื่องมือควบคุมให้ความประพฤติ ของมนุษย์เป็นไปทางสันติสุข (วีระ สุภากิจ. 2548) จึงสมควรอย่างยิ่งที่ผู้นำทางการศึกษาได้รับการส่งเสริมให้สร้างบรรยากาศทางวิชาการที่เน้นเรื่องการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนอย่างไรก็ตามมิได้ละเลยความเป็นผู้นำทางด้านจริยธรรม คำว่า จริยธรรม(Ethic) เป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา หมายถึง การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง (Reality) แรงขับเคลื่อนที่อยู่เบื้องหลังคือ ความสัมพันธ์โปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและภารกิจของโรงเรียน ผู้นำด้านจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้านคุณธรรม ของผู้นำทางด้านวิชาการเป็นองค์ประกอบที่บูรณาการอยู่ในโรงเรียนที่ดี ผู้นำด้านจริยธรรมเกี่ยวข้องกับความยุติธรรม ความเสมอภาค ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ และพันธกิจ

กรรยา รินสอน (2546: 4) ได้นิยามคุณธรรม และจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร หมายถึง การปฏิบัติหรือการแสดงออกของผู้บริหารต่อวิชาชีพการบริหารในด้านรักเกียรติ ศักดิ์ศรี และศรัทธาในวิชาชีพการบริหาร การยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงาน การปฏิบัติงาน ความซื่อสัตย์ การรักษาชื่อเสียงของสถานศึกษา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การมอบหมายงาน การตรงต่อเวลา การแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรอบรู้เกี่ยวกับงาน และมีเหตุผล

โกสุม ผือโย (2548: 4) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียดของผู้บริหารที่ต้องจัดการศึกษาให้มี การอบรมสั่งสอน คุณธรรมจริยธรรม และกระทำตนเป็นแบบอย่าง รวมทั้งการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ความมีวินัยในตนเอง

ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ ทำได้ทุกระบวนการในการให้การศึกษาแก่นักเรียนทั้งการเรียนการสอน การอบรมนักเรียนตามโครงการของโรงเรียน การจัดกิจกรรมของนักเรียน และการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

สรุปด้านคุณธรรมในการบริหารตามแนวธรรมาภิบาลในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่ต้องจัดการศึกษาให้มี การอบรมสั่งสอน คุณธรรมจริยธรรม และกระทำตนเป็นแบบอย่าง รวมทั้งการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ความมีวินัยในตนเอง มีความอดทน อดกลั้นควบคุมอารมณ์อย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นของทุกคน ตรงต่อเวลา ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนพัฒนาตนเอง ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้นำในการจัดโครงการเชิงจริยธรรม มีการประเมินผลตนเอง และผู้อื่นด้วยความเป็นธรรม

3.3 ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency)

ความหมาย หลักการ แนวคิดของความโปร่งใส ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี หรือ “ธรรมาภิบาล” มีความสำคัญต่อการบริหารไม่ว่าจะในภาครัฐและภาคเอกชน ทุกฝ่ายอยากเห็น และอยากให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ทุกระบบในสังคมโปร่งใส มีคุณภาพและประสิทธิภาพ จึงมีการผลักดันและส่งเสริมในทุกวิถีทาง บางประเทศมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับสูงเพื่อดูแลเรื่องนี้ โดยมีตัวแทนจากภาครัฐกับภาคเอกชนเข้ามาร่วมกันเป็นแกนหลัก กำหนดมาตรฐานการกำกับดูแลและดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหาร (ธวัช ภูมิโตโยโคโย. 2547: ออนไลน์) ฉะนั้นความโปร่งใสหมายถึง การบริหารจัดการที่มีความสุจริต ตรวจสอบได้ มีความเป็นธรรม เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ ดำเนินการกำกับดูแลโดยกรรมการตรวจสอบ เป็นผู้รับผิดชอบ

เปรม ติณสูลานนท์ (2548: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของ ความโปร่งใส ว่าเป็นจริยธรรมของการบริหารงาน ต้องทำอย่างโปร่งใสเพื่อให้ประชาชนตรวจสอบการบริหารงานของภาครัฐได้ตามบทบาทหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ และในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร บัญญัติให้รัฐเปิดเผยข้อมูลอันเป็นสาธารณะประโยชน์แก่ประชาชน การหลีกเลี่ยงไม่เปิดเผยข้อมูล ถือได้ว่าขัดจริยธรรมซึ่งสอดคล้องกับ มนต์รี กนกวารี (2547: ออนไลน์) ที่ให้ความหมายของ ความโปร่งใสเป็น

การปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และมีกระบวนการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและตรวจสอบความถูกต้อง ตามบทบาทหน้าที่ในรัฐธรรมนูญ

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชณี ภูตระกูล. (2545-2546: 9) ได้ให้ความหมายของ ด้านความโปร่งใส คือ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่าง

ตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ ซึ่งความหมายสอดคล้องกัน

สรุปความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติในสังคมไทย เปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกองค์การให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย มีการประเมินผลอย่างถูกต้องเที่ยงธรรม มีประสิทธิภาพจนสามารถเป็นที่ยอมรับและเกิดความไว้วางใจกันและกัน ปลอดภัยจากการทุจริตคอร์รัปชัน

แนวคิดของความโปร่งใสในการบริหารกิจการ ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องศึกษาอย่างจริงจัง เพราะเป็นด้านที่ปฏิบัติได้ยาก สำหรับหน่วยงานที่ไม่โปร่งใสในการดำเนินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไปใช้ ดังที่ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544: 17) ความโปร่งใสในระดับการบริหารนั้น กระบวนการทั้งหลายต้องเป็นกระบวนการซึ่งเปิดเผย บุคลากรของสถานศึกษาต้องสามารถเข้าไปสอบถามได้ถึงการดำเนินงาน การเงิน ทรัพย์สิน และการบริหารของผู้บริหาร ในระดับวิชาการเอง จะต้องมีการประกันคุณภาพ ทั้งงานวิชาการ งานวิจัย การเรียนการสอน และการวัดผลการศึกษา ซึ่งนักศึกษสามารถสอบถามครูอาจารย์ได้ถึงการให้คะแนน รวมถึงงานวิจัย ต้องมีระบบควบคุมคุณภาพที่โปร่งใส มีการตีพิมพ์เผยแพร่ได้

ฟอลค์เชอร์ คราซิค และซาปิโร. (Folscher, Krachik; & Shapiro. 2005: 5) ได้ศึกษาผลดีของการทำให้เกิดความโปร่งใสในภาครัฐ

1. ทำให้สามารถระบุถึงจุดอ่อนจุดแข็งของนโยบาย อันนำไปสู่การปฏิรูปในสิ่งที่จำเป็น ความโปร่งใสสามารถทำให้เกิดความมีเสถียรภาพของเศรษฐกิจระดับมหภาคและงบประมาณ ซึ่งเป็นการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

2. ทำให้เพิ่มความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (accountability) ของรัฐบาล รัฐสภาสื่อ ประชาสังคม และสาธารณชนสามารถ เข้าร่วมรับผิดชอบ ถ้าพวกเขาได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย การดำเนินงาน และการใช้จ่าย ผู้ได้รับการเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่รัฐอาจจะปฏิบัติงานอย่างรับผิดชอบมากขึ้นถ้าการตัดสินใจของพวกเขาเปิดเผยต่อสาธารณชน ให้เกิดการตรวจสอบโดยละเอียด การรับผิดชอบต่อสาธารณะผู้ใช้อำนาจรัฐสามารถทำให้เกิดการตรวจสอบการคอร์รัปชัน

3. การเพิ่มความโปร่งใสอาจช่วยเพิ่มความไว้วางใจในรัฐบาลและความผูกพันต่อนโยบายที่รัฐบาลเสนอ ความโปร่งใสสามารถสร้างให้เกิดการยึดเหนี่ยวทางสังคม เช่น ถ้าสาธารณะสามารถเข้าใจสิ่งที่รัฐบาลกำลังทำ และทำให้เกิดความมั่นใจในรัฐบาล

4. เพิ่มบรรยากาศการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นนักลงทุนระหว่างชาติหรือภายในประเทศก็มีความสนใจที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศมากขึ้น ด้วยความเข้าใจที่ชัดเจนในนโยบายและการปฏิบัติของรัฐ

ทวีศิลป์ กุลนาคดล (2547: 120-122) ได้ศึกษาตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดี ด้านความโปร่งใส โดยแยกเป็น การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสามารถประยุกต์เชิงแนวคิดนำมาใช้กับสถานศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานงบประมาณมีตัวบ่งชี้ คือ ความโปร่งใสในการออกกฎระเบียบในการใช้อุปกรณ์ สื่อ และทรัพยากรทางการศึกษา ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในการใช้งบประมาณ และค่าใช้จ่ายของทุกฝ่ายการศึกษา อย่างชัดเจน ทั้งด้านเอกสาร และการประกาศให้ทราบ ให้ความเป็นอิสระและประสิทธิภาพของการตรวจสอบติดตามงบประมาณของคณะผู้ตรวจสอบ เข้าถึงข้อมูลระหว่างกระบวนการร่างและจัดหางบประมาณของสถานศึกษา

2. การบริหารงานบุคคล มีตัวบ่งชี้ ความโปร่งใส คือ ผู้บริหาร ต้องแจ้งให้บุคลากรทราบถึงข้อดี และข้อแก้ไขในการประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละช่วงมีการประกาศให้ประชาชนรับทราบเกี่ยวกับรูปแบบต่างๆของการพัฒนาบุคลากรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการคัดเลือกบุคลากรใหม่ มีหลักเกณฑ์ และกระบวนการในการพิจารณาความดีความชอบ และสวัสดิการอย่างเปิดเผย มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน

3. การบริหารงานทั่วไป การรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณชนก่อนที่จะมีการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ที่มีผลกระทบเป็นวงกว้างต่อชุมชนสถาบัน หรือคณะ และการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบกับบุคคลเพียงคนเดียว หรือกลุ่มเพียงบางกลุ่ม บุคลากรมีเสรีภาพในการเปิดเผยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานของตนแก่สาธารณะ การประกาศให้ประชาคมรับทราบเกี่ยวกับแผนงาน กฎระเบียบของสถานศึกษา

4. งานบริหารงานวิชาการ มีการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษา มีหลักเกณฑ์ที่เปิดเผยต่อสาธารณะในการคัดเลือกผู้สอนของแต่ละครั้ง มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาจัดสรรทุนเพื่องานวิชาการของสถานศึกษา

สรุปด้านความโปร่งใสของผู้บริหารสถานศึกษาในการให้ธรรมาภิบาล คือ การสร้างความไว้วางใจ ความมั่นใจ และความโปร่งใสในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และการบริหารงานวิชาการ โดยมีการทำเอกสารหลักฐานข้อมูล และเปิดเผยต่อสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในสถานศึกษา ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกส่วนให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก มีการประเมินผลอย่างถูกต้องเที่ยงธรรม มีประสิทธิภาพจนเป็นที่ยอมรับได้

3.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation)

ความหมาย หลักการ แนวคิด ของการมีส่วนร่วมในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การบริหารแบบมีส่วนร่วมจัดว่าเป็นแนวคิดทางการบริหารที่ยอมรับกันในยุคปัจจุบัน

แต่เดิม แอนโทนี (Anthony. 1978: 3) ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participative management) ไว้อย่างชัดเจนว่า กระบวนการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ใช้ความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ มาช่วยแก้ไขปัญหาทางการบริหารโดยผู้บริหารยอมแบ่งอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่สำคัญคือ ต้องพยายามให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริงในเรื่องที่สำคัญขององค์การ ไม่ใช่เพียงการรับรู้และสัมผัสปัญหาเพียงผิวเผิน จากนั้น ไวท์ (White. 1982) ได้ให้มิติแห่งการมีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำ และทำอย่างไร มิติที่สองมีส่วนเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและยังมีอีกมิติหนึ่งน่าจะพิจารณาเป็นมิติที่สี่คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ทัศนาศวรงค์ (2547: 13) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ เป็นความรู้สึกที่ดีที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม เป็นแรงกระตุ้นไปสู่ความสำเร็จ เดวิสและนิวสตรอม (Davis; & Newstrom. 1989: 232) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) เมื่อเกี่ยวข้องก็คิดช่วยเหลือกัน (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility) ในสิ่งนั้นๆ เพื่อสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมรับรู้และร่วมเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจสำคัญๆ จะช่วยให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือกันตรวจสอบทำให้ขจัดการผูกขาดของคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด (เจริญพงษ์ วิญญูรักษ์. 2542, ธันวาคม 2543, มกราคม: 5) ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน เกิดการมีส่วนร่วมขั้นสูงขึ้นสู่ความผูกพันกับภารกิจที่ตนเองได้รับ เสมือนมีส่วนเกี่ยวข้องร่วมเป็นเจ้าของในกิจการนั้นๆ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2537: 178)

สรุปการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและสังคมมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจว่าควรทำอะไร ทำอย่างไร เปิดให้ทุกคนเสียสละร่วมกันในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติตามที่ตัดสินใจและมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน และร่วมประเมินผลอย่างเสมอภาค และเมื่อมีการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นต้องแจ้งความคิดเห็น และการได้สวนสาธารณะร่วมกัน มีการพิจารณา การแสดงประชามติ เพื่อขจัดความผูกขาดทั้งโดยภาครัฐและเอกชน

หลักการและแนวคิดในการบริหาร แบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นจากความหมายเดิม มีตัวอย่าง นักวิชาการบางท่านดังต่อไปนี้

สแวนส์เบิร์ก (Swansburg. 1996: 391-394) ศาสตราจารย์แห่งวิทยาลัยการแพทย์ จอร์เจียได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การไว้วางใจกัน (trust) การไว้วางใจกันถือว่าเป็นปรัชญาพื้นฐานของการบริหาร

แบบมีส่วนร่วมหรือผู้ใต้บังคับบัญชาจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์หากได้รับความไว้วางใจให้ดำเนินงานฝ่ายบริหารเพียงดูแลความก้าวหน้าเป็นระยะๆ และดูแลผลสุดท้ายของงานก็เพียงพอแล้ว ดังนั้นฝ่ายบริหารจึงควรมอบอำนาจการตัดสินใจเท่าที่จะสามารถทำได้ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

2. ความผูกพัน (commitment) การที่แต่ละคนทั้งผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาได้มาปฏิบัติร่วมกัน มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน และการที่บุคคลในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รู้เป้าหมายขององค์กรจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและพร้อมที่จะทำผลประโยชน์ให้กับองค์กร

3. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (goals and objectives) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันของผู้บริหาร ร่วมกันปรับปรุงพัฒนาเป้าหมายขององค์กร ย่อมขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นได้ เพราะทุกคนมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกัน มีการทำงานที่มีทิศทางเดียวกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันผลผลิตหรือผลงานก็จะออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความเป็นอิสระที่จะรับผิดชอบและสามารถดูแลตนเองได้ (autonomy) หมายถึงผู้ปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระในการคิด การตัดสินใจ และการดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบ

5. คุณลักษณะอื่นๆ (other characteristics) การบริหารแบบมีส่วนร่วม ควรเป็นเรื่องของการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่การกีดกันคนออกไปจากการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นไปโดยความสมัครใจไม่ใช่การบังคับ

จะเห็นว่าแนวคิดของ สแวนส์เบอร์เกอร์ที่ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถนำมาใช้ เป็นฐานคิดในการประยุกต์สู่ การบริหารสถานศึกษาไม่ได้ เนื่องจากสถานศึกษาซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ดี สถานศึกษาจึงมีลักษณะที่เหมาะสมกับการนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ อย่างไรก็ตามการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันไม่ได้บริหารโดยผู้บริหารและครูอีกต่อไปแล้ว แต่สถานศึกษาถูกกำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยซึ่งตัวแทนชุมชนบางคนอาจไม่ใช่ผู้มีความรู้ดีก็ได้ ดังนั้นการนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้บริหารสถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาความรู้ความสามารถบุคลากรและปัจจัยอื่นๆ ไปพร้อมๆ กันด้วย ดังต่อไปนี้ (ชูชาติ พวงสมจิตร. 2546: 221-222)

1. ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการบริหารแบบมีส่วนร่วม และทัศนคติที่ดีต่อการบริหารแบบนี้ เนื่องจากผู้บริหาร คือ ผู้ที่มีบทบาทสูงสุดต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในองค์กร ดังนั้นจึงจำเป็นที่ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีเป็นเบื้องต้น จึงจะสามารถนำการบริหารลักษณะนี้มาใช้ในหน่วยงานได้

2. ผู้บริหารมีทักษะในการบริหารดี เนื่องจากการบริหารลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ทักษะของผู้บริหารมากกระตุ้นและดึงศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชาออกมาใช้เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา

โดยทักษะที่จำเป็นคือ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และทักษะในการปรับปรุงพัฒนาตนเอง

3. บุคลากรมีความรู้ความสามารถดี เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมคือการให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงานของสถาบัน ดังนั้นสถานศึกษาใด ที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถดีก็จะสามารถใช้วิธีการบริหารแบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ

4. บุคลากรมีความรักความผูกพันต่อสถานศึกษาและทุ่มเทการทำงานให้กับสถานศึกษา เนื่องจากความรักความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทำให้บุคลากรทุ่มเทการทำงาน ให้กับสถานศึกษานั้นๆ

5. โครงสร้างของสถาบันไม่ซับซ้อนมีสายการบังคับบัญชาน้อยชั้นหรือเป็นองค์การแบบราบ เนื่องจากเป็นวิธีการทำงานที่เหมาะสมกับการทำงานเป็นทีม มีการติดต่อสื่อสารได้รวดเร็ว หลายทาง ดังนั้นองค์การแบบราบจะทำให้ประสบความสำเร็จได้ดีกว่า

6. วัฒนธรรมองค์การและบรรยากาศสถานศึกษาเอื้อต่อการทำงานเป็นทีม เนื่องจากต้องอาศัยความคิดและความรู้ความสามารถของทุกคน ถ้าวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การเอื้ออำนวย ก็จะประสบผลสำเร็จได้ดี

7. มีระบบการสื่อสารในสถานศึกษา ในที่นี้หมายถึงการติดต่อสื่อสารและการได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนเพียงพอและทันสมัยด้วย เนื่องจากต้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจ การมีระบบสื่อสารที่ดีและมีข้อมูลเพียงพอช่วยให้การตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

สรุปการมีส่วนร่วมในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล คือ การเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจร่วมกันตามความเหมาะสม เปิดให้ทุกคนเสียสละร่วมกันในการพัฒนาสถานศึกษา ร่วมปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลด้วยความยุติธรรม โดยผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาให้มีความไว้วางใจกัน มีความผูกพัน เป็นอิสระที่จะรับผิดชอบร่วมกัน ด้วยวัฒนธรรมองค์การแบบประชาธิปไตย และทำงานเป็นทีม โดยการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร

3.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ (Accountability)

ความหมาย หลักการ แนวคิด ของความรับผิดชอบ ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ที่ผ่านมาในการให้ความหมายคำว่า “ความรับผิดชอบ” (Accountability) ประเทศไทยยังไม่ชัดเจนนัก ศัพท์รัฐศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เรียกว่า “ภาระรับผิดชอบ” ส่วนในหนังสือธรรมนูญ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มี พิทยา ว่องกุล เป็นบรรณาธิการ เรียกคำว่า Accountability

ไว้หลายท่านเช่น ยุค ศรีอารยะ เรียกว่า “ความน่าเชื่อถือและมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน” อมรา พงศาวณิชญ์ เรียกว่า “การทำงานอย่างมีหลักการและเหตุผล” ประจักษ์ เวสารัชช เรียกว่า “การทำงานอย่างมีหลักการและรับผิดชอบ” (พัชรีย์ ลิธโรส. 2545: 2-2) แต่ในความรับผิดชอบ มีคำในภาษาอังกฤษซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันอยู่ 2 คำ คือคำว่า Accountability และคำว่า Responsibility สำหรับกรมวิชาการ (2544: 5,434) ได้แปลความหมายของคำทั้งสองไว้ในศัพท์บัญญัติทางการศึกษา ดังนี้ Accountability หมายถึง ภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และ Responsibility หมายถึง ความรับผิดชอบ

อัจฉรา โยมสินธุ์ (2544: 34-38) ได้กล่าวถึง ข้อมูลของสมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย ที่เกี่ยวกับคำทั้งสองตามหลักธรรมาภิบาลดังนี้

Accountability หมายถึง ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตน คือทุกฝ่ายในองค์กรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสำนักรับผิดชอบต่อใครบ้างมีความเข้าใจว่าต้องรับผิดชอบต่อใครบ้าง ในลักษณะใด แคไหน และอย่างไร เช่น คณะกรรมการบริษัทและผู้บริหาร ต้องมีสำนักรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น โดยจะต้องสร้างคุณค่าระยะยาวแก่ผู้อื่น มีการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและเพียงพอแก่ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคกัน หรือพนักงานฝ่ายปฏิบัติการต้องมีจิตสำนักรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติต่อองค์กรและลูกค้า โดยปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามหลักจรรยาบรรณ เป็นต้น

Responsibility หมายถึง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ คือ องค์กรจะต้องกำหนดภารกิจของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ทุกคนทุกฝ่ายรู้หน้าที่ของตนว่าจะต้องทำอะไร ทำอะไร และเข้าใจในหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจน ยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน เช่น มีการกำหนดภาระหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทว่าจะต้องพิจารณาถ่วงถ่วงอะไรบ้าง มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร เป็นต้น

ฉะนั้นความรับผิดชอบที่ตรงกับคำว่า Responsibility หมายถึง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่วนความรับผิดชอบที่ตรงกับคำว่า Accountability มีความหมายกว้างไปจนถึงรับผิดชอบต่อการตัดสินใจการกระทำและผลงาน

ในส่วนของความหมายความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ในทางรัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจนั้น มีรายละเอียด ดังนี้ (ทวีศิลป์ กุลนภาดล. 2547: 92; อ้างอิงจาก พัทธีย์ ลิธโรส. 2545: 2-4)

1. ความหมายแคบหรือดั้งเดิม ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ หมายถึง ความสามารถในการตอบคำถามได้หรือ Accountability ข้าราชการทั้งหน่วยงานที่มี ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ คือ การที่ข้าราชการหรือหน่วยงานนั้นสามารถตอบคำถามหรือให้คำอธิบายถึงพฤติกรรมกระทำ

ของตนหรือหน่วยงานได้ ซึ่งกลไกของความรับผิดชอบตรวจสอบได้ เน้นโครงสร้างการบังคับบัญชา (hierarchical structure) และข้อกำหนดของกฎหมายที่กำกับการดำเนินกิจกรรมของข้าราชการ และหน่วยงาน ดังนั้น ข้าราชการมีความรับผิดชอบตรวจสอบได้เพียงแต่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ รวมทั้งคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและตอบคำถามเท่าที่กฎหมายกำหนดในลักษณะนี้ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นว่า ความหมายของ ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ที่เน้นเพียง การควบคุมตามสายการบังคับบัญชา มาตรฐานของกระบวนการทำงานนั้น ล้าสมัย และไม่ สอดคล้องกับกระแสของการปฏิรูประบบราชการในปัจจุบันที่เน้นผลงาน (พัชรี สิริโรส. 2545: 2-4)

2. ความหมายแบบกว้าง ในความหมายที่ใช้กันในปัจจุบัน ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ มีความหมายกว้างกว่าสามารถในการตอบคำถาม หรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้ง การตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ ในความเข้าใจของประชาชน ความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ ของข้าราชการและหน่วยงานของรัฐไม่ได้จำกัดเพียงความถูกต้องทางกฎหมายของ พฤติกรรมของข้าราชการหรือหน่วยงาน หากให้ความสนใจในมิติอื่นๆ เช่น มิติด้านจริยธรรม มิติด้านมาตรฐานทางวิชาชีพ มิติด้านองค์กร หรือ การบริหารและมิติด้านการเมือง ซึ่งมีมิติต่างๆ เหล่านี้ ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (พัชรี สิริโรส. 2545: 2-4)

ต่อมาได้มีอีกหลายท่านให้คำนิยามคำว่า ความรับผิดชอบในบริบทของ ธรรมาภิบาล ดังต่อไปนี้

รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม (2546: 1) ความรับผิดชอบหมายถึง ญุณแจหลักของระบบ ธรรมาภิบาล ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจต้องมีความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจที่มีต่อผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร ความรับผิดชอบดังกล่าว หมายถึง การเปิดเผยข้อมูล มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาค และตรวจสอบได้ ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าว จะเป็นไปได้ต้องควบคู่ไปกับความโปร่งใส และการดำเนินการภายใต้กรอบของกฎที่กำหนดไว้

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชนี ภูตระกูล. (2545-2546: 9) หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหา สาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่ แตกต่าง และกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

กระทรวงมหาดไทย (2547: 30) หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และการ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่ จะยอมรับผลดี และผลเสียจากการกระทำของตน

สรุปด้านความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบในความหมายทั่วไปตามบริบทของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ ความตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งมั่นปฏิบัติตนอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุผลสำเร็จ ใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และกล้าที่จะรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริหารและส่วนรวมเป็นสำคัญ อีกทั้งยังแสดงความพร้อมที่จะเสนอข้อเท็จจริงในการประกอบการกิจสาธารณะ สามารถชี้แจงเหตุผลได้ และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณะ

ในส่วนของหลักการ และแนวคิดของการบริหาร สถานศึกษาที่ใช้ความรับผิดชอบต่อบุคลากรไปสู่การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กอง (Gong, 2002: 14) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายทั่วไปของการวางระบบความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ ไว้ดังนี้

1. เพื่อกำหนดและส่งเสริมการปรับปรุงระบบการศึกษาให้เกิดการปฏิบัติและเกิดผลที่ดีขึ้น
2. เพื่อเกิดการเปิดเผยข้อมูลสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เขตพื้นที่ และระดับมลรัฐ และเพื่อกำหนดขอบเขตที่จำเป็นต้องปรับปรุงและผลสำเร็จที่ต้องการบรรลุถึง
3. เพื่อให้ได้การสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการศึกษาระดับสูง
4. เพื่อให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจและการดำเนินการโดยหน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่น ระดับมลรัฐ และส่วนกลาง รวมทั้งผู้ปกครอง ผู้เรียน สมาชิกในชุมชน และผู้ที่สนใจในการพัฒนาสถาบันการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบต่อความมุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุความสำเร็จ สอดคล้องตามกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการหรือที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ต่อสังคม ประชาชน และประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการ และส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานดังกล่าวทั้งที่เป็นผลดีและเสียหาย ตลอดจนพร้อมแสดงข้อเท็จจริงในการประกอบการกิจต่อสาธารณะ สามารถชี้แจงเหตุผลได้ และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณะ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี, 2543: 7)

ทวีศิลป์ กุลนาคดล (2547: 110-111) ได้เสนอตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีด้านความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้ คือผู้บริหารต้องแสดงความรับผิดชอบต่อตรวจสอบการบรรจุและการอยู่ในตำแหน่งของบุคลากร ในส่วนของระยะเวลาการทดลองงานการประเมินผลการทดลองงาน การเลื่อนตำแหน่ง กำหนดให้มีการประเมินครูและ

ผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาวิชาชีพให้บุคลากรมีนโยบายพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจน มีการส่งบุคลากรไปฝึกอบรมต่อเนื่อง รับฟังและปรับปรุงแก้ไขเมื่อมีผู้ร้องทุกข์ มีการกำหนดขั้นตอนและคุณลักษณะที่ชัดเจนของครูพิเศษถ้าจำเป็น มีการกำหนดมาตรฐานของผู้สำเร็จการศึกษา อีกทั้งส่งเสริมให้สามารถต่อในระดับสูงต่อไป อย่างมีประสิทธิภาพทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ

สรุป การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลด้านความรับผิดชอบ คือ การสร้างความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถให้บรรลุผลสำเร็จ ใส่ใจต่ออุปสรรค ปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหา กล้าที่จะยอมรับผลดีผลเสียจากการตัดสินใจ ดำเนินการบางอย่างทั้งที่มาจากตนเองหรือผู้ใต้บังคับบัญชา มีความคำนึงต่อผลประโยชน์ของผู้รับบริการ และต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ อีกทั้งแสดงความพร้อมที่จะเสนอข้อเท็จจริง ในการปกครอง ภารกิจของสถานศึกษาต่อสาธารณชนภายนอก โดยสามารถชี้แจง เหตุผล และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณชน

4. สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

เนื่องจากความสลับซับซ้อนของภารกิจและการเปลี่ยนแนวทางการบริหารตามการปฏิรูปในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จำเป็นต้องมีผู้บริหารการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถหรือคุณลักษณะเฉพาะหลายประการ กล่าวคือ นอกจากต้องมีคุณสมบัติได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด (เช่น ตามข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา) และตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาแล้วจำเป็นต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน (ธีระ รุญเจริญ. 2547: 67)

ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) คือ บริหารงานอย่างมีอิสระเพื่อให้เกิดความคล่องตัวต่อการบริหารด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมด้านวิชาการเป็นหลักสำคัญอันจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ และการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม (ธีระ รุญเจริญ. 2547: 68-70) ฉะนั้นการบริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู โดยต้องกระจายอำนาจในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นของครู ยึดเป้าหมายและสถานศึกษา

เป็นตัวตั้งมิใช่ขอแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว มีความเชื่อว่าการร่วมคิดร่วมทำร่วมบริหาร ของทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครู จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ตนสังกัด (ชูชาติ พวงสมจิตร์. 2546: 221)

จากบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ต้องมีฐานความคิด ในการขับเคลื่อนให้คุณลักษณะของผู้บริหารที่กล่าวมาทั้งหมดสำเร็จลงได้ นั่นคือ การมีจิตวิญญาณแห่งธรรมาภิบาล มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการบริหาร ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นๆ ของงานวิจัยฉบับนี้ ที่เกี่ยวกับความสำคัญ และที่มาของความจำเป็นของการประยุกต์ หลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้ แต่จากการวิจัยฉบับนี้มีตัวแปรต้นคือครู ฉะนั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสถานภาพของครูในด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกเป็นวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน (สุวรรณ ทองคำ. 2545: 72) ซึ่งจะนำมาเสนอในแต่ละด้านต่อไปนี้

4.1 วุฒิกการศึกษา

วุฒิกการศึกษา เป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยเฉพาะในบริบทของการปฏิรูปการศึกษา และการนำธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหาร ดังที่ มาลี บุญเกตุ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนเจ็ยไ้ อำเภอโศธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความแตกต่างกัน โดยครูที่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติโดยรวมและในองค์ประกอบมากกว่าครูที่จบปริญญาตรีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ สมจิตร์ อุดม (2547: 108) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาภาคใต้ พบว่าวุฒิกการศึกษาเป็นตัวแปรที่สำคัญมากในกลุ่มครูที่ส่งผลต่อดัชนีวัดความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของบุคคล ในการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในโรงเรียนหรือสถานศึกษา มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียน มีนักการศึกษาหลายท่านสรุปว่า วุฒิกการศึกษาของครูมีผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน เช่น เพนด์เลย์ (Pendley. 1985: 98) พบว่า วุฒิกการศึกษาของครู มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้บรรลุความสำเร็จเป็นอย่างมาก มีผลงานการวิจัยหลายเรื่องพบว่า วุฒิกการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ถวิล ประเสริฐศรี (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน เขตการศึกษา 11 พบว่า บทบาทของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูที่วุฒิกการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่างกัน

อย่างไรก็ตามได้มีงานวิจัยบางฉบับ ที่ทำการศึกษาคุณลักษณะในด้านวุฒิการศึกษาของ ผู้บริหารที่ต่างกัน ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ในบางประเด็น ดังที่ ประณาลี ยี่ริฐศิริ (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษานุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พบว่า ข้าราชการครู กรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และสำหรับ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของครูที่แตกต่างกัน และไม่ส่งผลต่อการบริหารงาน และการ ปฏิบัติงาน เช่น ผลการวิจัยของ โชติ เกิดบัณฑิต (2539: 81) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานื่อนามัยระดับตำบล จังหวัดราชบุรี อีกทั้งงานวิจัยของ จิราภรณ์ ไทยกิ่ง (2541: 65) ได้ศึกษาเรื่อง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูกระทรวงศึกษาธิการ และ พินิจ บุญอนันต์ (2541: 96) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำ และทัณฑสถาน

4.2 ประสบการณ์

ประสบการณ์การบริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน เช่น งานวิจัยของ เพนดลีย์ (สมชาย ประวัติศรีชัย. 2544: 18; อ้างอิงจาก Pendley. 1985: 98) ที่เป็นเช่นนี้อาจจะ เนื่องมาจากประสบการณ์ (Experience) ซึ่งหมายถึง ผลของการปะทะ (Interaction) ระหว่างระบบ ส่วนต่างๆ ในร่างกายของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของบุคคล ซึ่งมีผล มาจากการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ที่มีผลมาจากการ ได้รับประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อม เช่น ความคล่องตัวในการใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ หรือควบคุมพฤติกรรมขณะเกิดอารมณ์ และความสามารถใน การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสามารถในการคิดและตัดสินใจอย่าง มีเหตุผล (สุวรรณ ทองคำ. 2545: 75; อ้างอิงจาก ประดิษฐ์ อุปรมย์. 2528: 106-108)

บุญเรือง ศรีเหรียญ (2542: 322) ได้ศึกษาความสำเร็จในการบริหารจัดการกระบวนการเรียน การสอนในโรงเรียนและตัวนักเรียน พบว่าประสบการณ์การสอนของครูมีผลโดยตรงต่อผลผลิต ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ โดยครูที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 5 ปีใช้เวลาทุ่มเทในกระบวนการสอน มากกว่า ครูที่มีประสบการณ์สอน 2 ปี อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ สังวร รัตกระโทก (2541: 77) พบว่า ประสบการณ์ทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อความ พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อาธิรัตน์ หิรัญโร (2532: 141) พบว่า อาจารย์ที่มีประสบการณ์ ทำงานมาก (15 ปีขึ้นไป) มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์ปานกลาง (6-15 ปี) และน้อย (ต่ำกว่า 5 ปี) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิทยา ประยูร (2540: 99); และบัณฑิต แท่นพิทักษ์ (2540: 246) ที่พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก (15 ปีขึ้น

ไป) มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานปานกลาง (10-15 ปี) และน้อย (น้อยกว่า 10 ปี) โกสุม ผือโย (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อย่างไรก็ตามผลงานวิจัยที่มีผลสรุปด้านคุณลักษณะ ด้านประสบการณ์ของครูในสถานศึกษา ที่มีจำนวนปีต่างกัน ส่งผลต่อความคิดเห็นในการบริหารโรงเรียนที่ไม่แตกต่างกันในบางประเด็นต่อไปนี้ อาทิ เช่น สุจรรยา ใจหาญ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูด้านการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีการประเมินผลการเรียนตามกลุ่มสาระ ด้านการอ่าน การวิเคราะห์ กิจกรรมด้านผู้เรียนไม่แตกต่างกัน และ มาลี บุญเกตุ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนเจียไฉ อำเภอบัวราชบุรี พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในแต่ละองค์ประกอบ และโดยรวมไม่แตกต่างกัน

4.3 ระดับช่วงชั้นที่สอน

จากการศึกษาสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ในด้านวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ที่มีความเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของครู ยังมีสถานภาพของระดับช่วงชั้นที่มีส่วนในการศึกษาว่า จะมีความแตกต่างกันหรือไม่ในการมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังที่มีเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ภคินี โอพาริชาติ (2547: 79) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสความก้าวหน้าและการพัฒนาความสามารถแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ครูที่สอนช่วงชั้นที่ 4 จะมีคุณภาพชีวิตการทำงานด้านโอกาสความก้าวหน้าและการพัฒนาความสามารถสูง เพราะครูมีความรู้สึกว่า เมื่อสอนช่วงชั้นที่สูงจะทำให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ รวมทั้งการพิจารณาความดีความชอบ และมีโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถ และการศึกษาต่อ สิ่งเหล่านี้ ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติงานสอนในช่วงชั้นที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ สิทธิวันชัย (2548: 92) ได้ศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าครูผู้สอนในระดับช่วงชั้นที่ต่างกัน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย และคุณธรรม จริยธรรม ที่แตกต่างกัน

ความสามารถของมนุษย์เป็นผลมาจากสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ ความสามารถทางสมอง ประสพการณ์ และการศึกษาอบรม อีกทั้งประสพการณ์ในงานใดก็ตามย่อมส่งผลให้บุคคลปฏิบัติงานนั้นได้ดี จึงอนุมานได้ว่า ผู้ที่มีตำแหน่งงานต่างกันย่อมมี ประสพการณ์ ความรู้ และทักษะที่ต่างกัน ส่งผลต่อการมีมุมมองและพฤติกรรมในการคิดตัดสินใจ และปฏิบัติที่แตกต่าง กัน (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ . 2522: 131-132) ซึ่งในแนวคิดนี้ แสดงถึงรูปแบบการสอนที่ต่างกัน หรือช่วงชั้นที่ต่างกัน มีส่วนทำให้ความคิดเห็น หรือมุมมองของครูต่อเหตุการณ์เดียวกันแตกต่างกัน ได้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสถานภาพ ผู้วิจัยจึงเลือก วุฒิการศึกษา ประสพการณ์ และ ระดับช่วงชั้นที่สอน เป็นตัวแปรอิสระ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาเรื่อง ธรรมชาติของครูส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับสาขา การบริหารปกครองบ้านเมือง หรือไม่อยู่ในสาขาการบริหารจัดการ สำหรับ งานวิจัยในสาขาการบริหารการศึกษา ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนน้อย ดังจะนำมาเสนอ ต่อไปนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สุวรรณ ทองคำ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมชาติใน โรงเรียน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรีพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมชาติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหลัก ส่วนใหญ่บริหารงานตาม หลักธรรมชาติในระดับมากเกือบทุกหลักยกเว้นหลักคุณธรรม บริหารงานตามหลักธรรมชาติ ในระดับมากที่สุด สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมชาติมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญา ตรีหรือเทียบเท่าลงมา ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสพการณ์การบริหารไม่เกิน 10 ปี ส่วนใหญ่ บริหารงานตามหลักธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสพการณ์การ บริหาร 11-20 ปี และมากกว่า 20 ปี ตามลำดับ และคุณวุฒิทางการศึกษา ประสพการณ์การบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งอยู่กับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมชาติในโรงเรียนมี ความสัมพันธ์กันทุกด้าน คือด้านคุณวุฒิทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กัน 9 รายการ โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 รายการ และมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 7 รายการ จากข้อคำถามทั้งหมด 50 รายการด้าน ประสพการณ์การบริหารมีความสัมพันธ์กัน 10 รายการ โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ทุกรายการ จากข้อคำถามทั้งหมด 50 รายการ

พรรณิ บุญประกอบ และคนอื่นๆ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีในมุมมองของประชาคมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัยในความคิดเห็นของประชาคมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้แก่

1. ด้านโครงสร้างองค์กรและการบริหารของมหาวิทยาลัย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการได้มาซึ่งผู้บริหาร การรับฟังความคิดเห็นจากประชาคมของอธิการบดี ผู้บริหารมีแผนงานตรวจสอบได้และได้รับการยอมรับจากประชาคม

2. ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการประชาสัมพันธ์ มีหลักเกณฑ์การคัดเลือก พิจารณาความดีความชอบ สวัสดิการ การร้องทุกข์ การประเมิน การตรวจสอบ และการกระจายอำนาจ

3. ด้านการบริหารการเงินและทรัพย์สิน ควรมีระบบการทำงานชัดเจน และมีฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้

อนุรักษ์ นวพรไพศาล (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า

1. บุคลากรสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดในการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในด้านหลักนิติธรรมและหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านความมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ด้านความซื่อตรง ยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต และด้านหลักความมีประสิทธิภาพ รวม 6 ด้าน ในระดับปานกลาง

2. บุคลากรสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดในการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในด้านความซื่อตรง ยุติธรรม และซื่อสัตย์สุจริตโดยรวมในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่เกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างซื่อตรง ในทุกระดับ บนพื้นฐานของมาตรฐานการปฏิบัติตามกรอบวิชาชีพ ผู้บริหารสถาบันฯ ควรเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้อย่างเต็มที่ ผู้บริหารสถาบันฯ ควรเป็นผู้ที่มีความจริงใจ และผู้บริหารสถาบันฯ ควรเป็นผู้ที่มีความตรงไปตรงมา และเป็นคนเปิดเผย ที่มีความคิดเห็นในระดับมาก

3. บุคลากรสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดในการบริหารจัดการที่ดี ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในด้านประสิทธิภาพ โดยรวมในระดับมากและเพื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับปานกลางยกเว้นข้อที่เกี่ยวกับอธิการบดีมีอำนาจบริหารงานอย่างอิสระเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร บุคลากรของหน่วยงานมีอิสระในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร อาจารย์ทุกระดับควรมีอิสระทางวิชาการเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ผู้บริหารต้องมีความรู้ระดับปริญญาโท เป็นอย่างน้อย

4. ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) พบว่าตัวประกอบสำคัญที่เป็นตัวชี้วัดในการบริหารจัดการที่ดีของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ประกอบด้วยตัวประกอบ

ที่สำคัญ 6 ตัวประกอบ และตัวประกอบที่มีค่าร้อยละของความแปรปรวนมากกว่า 3.00 มี 4 ตัวประกอบ คือ หลักนิติธรรมและหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมและหลักความมีอิสระ และคล่องตัวในการบริหารจัดการ

เฉลิมชัย สมท่า (2547: 49-50) ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” ทั้ง 6 หลัก เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักค้ำค้ำ และ หลักความโปร่งใส โดยมีผลงานวิจัยระดับคะแนนสูงสุดในแต่ละด้านดังนี้ ในด้านหลักนิติธรรม ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือการส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยประพฤติตนตามระเบียบแบบแผนของทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ในด้านคุณธรรม ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือการส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ร่วมงาน ในด้านหลักความโปร่งใส ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การกำกับดูแล ควบคุมให้มีการจัดทำบัญชีและทะเบียนเกี่ยวกับการเงินทุกประเภทให้เป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบ การตรวจสอบ ในด้านหลักการมีส่วนร่วม ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน ในด้านหลักความรับผิดชอบ ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ มีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงาน การสำรวจดูแลและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาต่างๆ และในด้านหลักความค้ำค้ำ ข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การจัดและดูแล ให้มีการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมณ์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง ลำพูน พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในภาพรวมมีการบริหารที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ จนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนบริหารงานด้านงบประมาณ มีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญ ระดับคุณภาพมีความพยายาม จนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อพิจารณาการบริหารงานในแต่ละด้านพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญและระดับการมีความพยายาม จนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ ในด้านวิชาการได้แก่ การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น ด้านงบประมาณได้แก่ การมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บควบคุมและเบิกจ่ายพัสดุ และแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีอย่างสม่ำเสมอทุกปี ด้านการบริหารงานบุคคลได้แก่ การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่บุคคลในแต่ละตำแหน่งตามความสามารถ

และความเหมาะสมเป็นลายลักษณ์อักษร และด้านบริหารทั่วไป ได้แก่ การจัดทำสำมะโนและระบบข้อมูลสารสนเทศจากการทำสำมะโนผู้เรียน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัญหาในการบริหารงาน พบว่าด้านวิชาการมีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรอย่างชัดเจนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ด้านงบประมาณ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการบริหารงบประมาณแบบ มุ่งเน้นผลงานด้านบริหารงานบุคคล สถานศึกษาประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการรับผิดชอบงานที่นอกเหนือจากงานในด้านการเรียนการสอน และด้านบริหารงานทั่วไป สถานศึกษาขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านธุรการและเทคโนโลยี ส่วนข้อเสนอแนะในการบริหารงาน คือ ด้านวิชาการควรมีการจัดอบรมในการจัดทำหลักสูตรและควรมีการจัดทำหลักสูตรในรูปคณะกรรมการ ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดอบรมการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ด้านการบริหารบุคคล ควรมีการประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา ในการจัดหาอัตรากำลังเพิ่มเติมและการวางแผนการใช้อัตรากำลังที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และด้านการบริหารทั่วไป ควรมีการประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา ในการจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้แก่ผู้รับผิดชอบ และที่สำคัญควรนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางการบริหารงานในสถานศึกษาร่วมกับหลักการบริหารอย่างอื่นด้วย

ทวีศิลป์ ภูณภาดล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดี สำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ ความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ การมีส่วนร่วมความรับผิดชอบตรวจสอบได้ และความโปร่งใสในการบริหารกิจการ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงที่สุด คือ องค์ประกอบทางด้านความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ในการบริหารกิจการ โดยผลการทดสอบของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยทำให้ได้ ตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 95 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ด้านความเป็นอิสระ 21 ตัวบ่งชี้ เสรีภาพทางวิชาการ 18 ตัวบ่งชี้ การมีส่วนร่วม 19 ตัวบ่งชี้ ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 16 ตัวบ่งชี้ และความโปร่งใส

รัชภูมิ สีชมภู (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก ทุกด้านรูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่ตามหลักธรรมาภิบาล ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านปัจจัยนำเข้า จำแนกเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และภาวะผู้นำของคณะกรรมการพื้นที่เขตการศึกษา ด้านกระบวนการบริหารจัดการ จำแนกเป็น การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ การบริหารตามแผนบุคลากร การบริหารตามแผนงบประมาณ การบริหารตามแผนการส่งเสริมคุณภาพจัดการศึกษาการวางระบบวางแผนงานปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตรวจสอบถ่วงดุล และการรายงานผลการจัดการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลไปใช้ ตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานบริหารในเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในระดับมาก ทุกรูปแบบ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เกรซ (ทวีศิลป์ กุลนาคดล. 2547: 133; อ้างอิงจาก Grace. 2002. *Professional autonomy and collective endeavor in academic department*. online) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอิสระเชิงวิชาชีพ (Professional Autonomy) และการร่วมมือปฏิบัติงานในภาควิชาของสถาบันอุดมศึกษา กล่าวว่า ภาควิชาในสถาบันอุดมศึกษาต้องเชื่อมโยงกับทั้งภาควิชาอื่นภายในสถาบัน และ ภายนอกสถาบัน โดยเพิ่มการติดต่อประสานงาน ผู้บริหารต้องบริหารด้วยความโปร่งใส และ มีส่วนร่วม (Transparent and Participative Style) ผลการวิจัยชี้ว่า ความเป็นอิสระของคณะวิชา (Faculty Autonomy) เป็นแรงจูงใจที่มีความจำเป็นต่อการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา

เบน (ทวีศิลป์ กุลนาคดล. 2547: 133; อ้างอิงจาก Bain. 2001: online) ได้ศึกษาความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยในรัสเซีย ภายหลังการใช้นโยบายเพอโรสโตรอยกา (Perestroika) โดยศึกษาหลักการของความเป็นอิสระภายใต้สภาพการณ์ 3 ประการ ได้แก่ การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นการเปลี่ยนไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด (Market Economy) และความเข้มงวดของรัฐ การศึกษาครั้งนี้ให้ข้อสรุปสำคัญว่าความเป็นอิสระเป็นเสมือนทรัพยากรที่มีค่าของสถาบันอุดมศึกษาในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสุดซึ้ง (Extreme Change)

มาร์เซลล์ลา (Marcella. 2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การบริหารปกครองด้านการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ของ โมรอนโก (Morongo) มลรัฐแคลิฟอร์เนีย

การวิจัยนี้ พบว่า การรับรู้ของผู้มีส่วนร่วมซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลของการปกครองทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโมรอนโก ข้อมูลที่ได้รับมีการเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่ทำการศึกษาเอกสาร ได้จัดหัวข้อที่สอดคล้องกันเข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้ไปสู่การเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารเหล่านี้ จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาจนบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ยังได้สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าบทบาทของผู้นำในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

ความทุ่มเท เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและระดับความสำเร็จที่สูงขึ้นนำไปสู่การปรับโครงสร้าง และปรับเปลี่ยนในสิ่งที่จะต้องเป็น เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อทำการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษามีด้านที่ต้องพิจารณา คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ ซึ่งมีงานวิจัยในเรื่องนี้ยังไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จึงสมควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว เนื่องจากการศึกษาชั้นพื้นฐานที่บริหารโดยระบบของภาคเอกชน ที่เน้นการบริหารฐานโรงเรียน และการบริหารแบบนิติบุคคล ต้องใช้ฐานคิดของการบริหารทั้ง 5 ด้านของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยผู้ทำวิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2548 จำนวน 170 คน จากจำนวน 7 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครู ระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2548 จำนวน 118 คน จากจำนวน 7 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากร ตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970: 608) จากจำนวนประชากรทั้งหมด 170 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 118 คน

ขั้นที่ 2 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน โดยใช้การแบ่งตามสัดส่วน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 โรงเรียน ดังตารางที่ 1

ขั้นที่ 3 กำหนดจำนวนของครูในแต่ละระดับชั้น โดยใช้วิธีแบ่งตามสัดส่วน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ขั้นที่ 4 กำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของครู

ลำดับที่	ชื่อโรงเรียน	ประชากรครูในโรงเรียน		กลุ่มตัวอย่าง	
		ระดับช่วง ชั้นที่ 3	ระดับช่วง ชั้นที่ 4	ระดับช่วง ชั้นที่ 3	ระดับช่วง ชั้นที่ 4
1	คริสต์ธรรมศึกษา	18	13	12	10
2	แอ็ดเวนตีสเอกมัย	12	9	9	6
3	แสงหิรัญ	12	-	9	-
4	เจริญวุฒิวิทยา	5	-	3	-
5	พระฤทัยพัฒนเวศม์	10	-	6	-
6	เกษมวิทยา	16	10	12	6
7	วัฒนาวิทยาลัย	37	28	25	20
รวม		110	60	76	42

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ใน 5 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยเกณฑ์การให้คะแนน คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) เพื่อสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ

2. นำข้อมูลและแนวคิดต่างๆ มากำหนดเป็นนิยามศัพท์ เพื่อสร้างแบบสอบถามและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยเครื่องมือของ ทวีศิลป์ กุลนาคดล (2547: 254-277)

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนตามขอบเขตและนิยามศัพท์ที่ศึกษา พร้อมทั้งตรวจสอบสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามที่สร้างไปหาคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4.2 อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4.3 อาจารย์ ดร. พรเพ็ญ ศาสตริยาภรณ์ หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง อาจารย์ประจำภาควิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4.5 นางกัลยาณี สิ้นสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง

พิจารณาดูตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแต่ละข้อ เพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหา

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ให้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปพบผู้บริหารสถานศึกษาตามรายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับคืนด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ส่งจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 118 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 113 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.76 %

4. การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา มาคัดเลือกและตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ดังนี้

1. แบบสอบถามส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบ ได้รหัสข้อมูลตามตัวแปร คือ วุฒិการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้น นำมาหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามส่วนที่ 2 ตรวจสอบให้คะแนนข้อมูลจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ตรวจสอบให้คะแนนแต่ละข้อตามเกณฑ์ ดังนี้

ให้คะแนน 1 เมื่อตอบในช่อง น้อยที่สุด

ให้คะแนน 2 เมื่อตอบในช่อง น้อย

ให้คะแนน 3 เมื่อตอบในช่อง ปานกลาง

ให้คะแนน 4 เมื่อตอบในช่อง มาก

ให้คะแนน 5 เมื่อตอบในช่อง มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

นำผลคะแนนที่ได้มาหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)
2. แบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมและหลักความรับผิดชอบ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้
 - 1.00-1.49 หมายถึง มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปฏิบัติ น้อยที่สุด
 - 1.50-2.49 หมายถึง มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปฏิบัติ น้อย
 - 2.50-3.49 หมายถึง มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปฏิบัติ ปานกลาง
 - 3.50-4.49 หมายถึง มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปฏิบัติ มาก
 - 4.50-5.00 หมายถึง มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปฏิบัติ มากที่สุด
3. เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้สถิติ t-test กับวุฒิการศึกษา และระดับช่วงชั้น โดยใช้สถิติ One Way ANOVA กับประสบการณ์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
 - 1.2 ร้อยละ (Percentage)
 - 1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ
 - 2.1 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)
 - 2.2 หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
3. สถิติในการทดสอบสมมติฐาน
 - 3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test)
 - 3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น หมดหมู่ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจกำหนดความเข้าใจตรงกันในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมาย ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทนค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทนค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในสถิติที่ทดสอบที (t-distribution)
F	แทนค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในสถิติที่ทดสอบเอฟ (F-distribution)
df	แทนชั้นแห่งความอิสระ (Degrees of Freedom)
SS	แทนค่าผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทนค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสอง (Mean Squares)
p	แทนค่าความน่าจะเป็น ในการปฏิเสธสมมุติฐาน
*	แทนระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับการปฏิบัติ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปฏิบัติ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
 ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์
 และระดับช่วงชั้นที่สอน ได้แสดงเป็นค่าจำนวน และร้อยละ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละสถานภาพทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งตาม วุฒิการศึกษา
 ประสบการณ์ ระดับช่วงชั้นที่สอน

สถานภาพทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี	85	75.23
สูงกว่าปริญญาตรี	28	24.77
รวม	113	100
2. ประสบการณ์		
น้อยกว่า 5 ปี	23	20.35
5 ปีถึง 10 ปี	33	29.20
มากกว่า 10 ปี	57	50.45
รวม	113	100
3. ระดับช่วงชั้นที่สอน		
ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3)	73	64.60
ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)	40	35.40
รวม	113	100

จากตาราง 2 แสดงว่าครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา
 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าครูส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหรือ
 ปริญญาตรี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 75.23 ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี จำนวน
 57 คน คิดเป็นร้อยละ 50.45 และครูส่วนใหญ่สอนอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) จำนวน 73 คน
 คิดเป็นร้อยละ 64.60

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับการปฏิบัติ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา

ในตอนนี้เป็นนำเสนอผลการศึกษาระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล
ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความ
โปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลัก
ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา โดยรวมและรายด้าน

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ค่าสถิติ		ระดับปฏิบัติ
	$\bar{X}$	S.D.	
1 ด้านหลักนิติธรรม	3.86	0.56	มาก
2 ด้านหลักคุณธรรม	4.05	0.59	มาก
3 ด้านหลักความโปร่งใส	3.77	0.65	มาก
4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.92	0.61	มาก
5 ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.98	0.71	มาก
รวม	3.91	0.57	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.57)
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเรียงลำดับจากมาก
ไปหาน้อย ดังนี้ โดยด้านหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าทุกด้าน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. =
0.59) รองลงมาคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.71) ด้านหลักการมีส่วนร่วม
($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.61) ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.56) และด้านหลักความโปร่งใส
มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าทุกด้าน ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.65)

ตาราง 4 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา ด้านหลักนิติธรรม
 โดยรวมและรายข้อ

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล		ค่าสถิติ		ระดับปฏิบัติ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านหลักนิติธรรม				
1.	ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครูอย่างเสมอภาค	3.70	0.75	มาก
2.	ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครูอย่างยุติธรรม	3.69	0.74	มาก
3.	ผู้บริหารตัดสินใจใช้กฎระเบียบของโรงเรียนเป็นเกณฑ์	3.92	0.67	มาก
4.	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีระเบียบวินัยตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.30	0.68	มาก
5.	การบริหารงานของผู้บริหารได้รับการยอมรับจากครู	3.81	0.72	มาก
6.	ผู้บริหารคัดเลือกและบรรจุแต่งตั้งครูใหม่อย่างยุติธรรม	3.79	0.67	มาก
7.	การบริหารโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของคนภายนอก	3.95	0.72	มาก
8.	ผู้บริหารปฏิบัติตนโดยไม่ถือพวกพ้อง	3.62	0.90	มาก
9.	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้	3.85	0.81	มาก
10.	ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้	3.97	0.74	มาก
รวม		3.86	0.56	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
 สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา ด้านหลักนิติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$
 3.86, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3
 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีระเบียบวินัยตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.30$,
 S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.74)
 และการบริหารโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของคนภายนอก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.72)

ตาราง 5 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักคุณธรรม

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล		ค่าสถิติ		ระดับปฏิบัติ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านหลักคุณธรรม				
1.	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม	4.07	0.73	มาก
2.	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยเกียรติและศักดิ์ศรี	4.12	0.75	มาก
3.	ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีงาม	4.06	0.75	มาก
4.	ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ	4.18	0.67	มาก
5.	ผู้บริหารมีความอดกลั้น ควบคุมอารมณ์	3.90	0.72	มาก
6.	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	3.90	0.78	มาก
7.	ผู้บริหารปฏิบัติงานตรงต่อเวลา	4.15	0.67	มาก
8.	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง	4.30	0.68	มาก
9.	ผู้บริหารเป็นผู้นำในการจัดโครงการเชิงจริยธรรม	4.00	0.83	มาก
10.	ผู้บริหารใช้ระบบการประเมินผลอย่างเป็นธรรม	3.82	0.85	มาก
รวม		4.05	0.59	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
 สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$,
 S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ
 แรกคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ผู้บริหาร
 มีความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.67) และผู้บริหารปฏิบัติงานตรงต่อเวลา
 ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.67)

ตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา
 ด้านหลักความโปร่งใส

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ค่าสถิติ		ระดับปฏิบัติ
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านหลักความโปร่งใส			
1. ผู้บริหารมีความโปร่งใส ในการบริหารงาน และ สามารถตรวจสอบได้	3.89	0.75	มาก
2. ผู้บริหารเปิดเผยเอกสารการบริหารงานโรงเรียนกับ สาธารณชน	3.69	0.88	มาก
3. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน	3.57	0.95	มาก
4. การบริหารงบประมาณด้านจัดซื้อ จัดจ้าง เป็นไปตาม ระบบและโปร่งใส	3.80	0.81	มาก
5. มีการปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกส่วนให้มี ความโปร่งใส	3.74	0.84	มาก
6. มีการประเมินผลการบริหารบุคลากรอย่างยุติธรรมและ โปร่งใส	3.72	0.77	มาก
7. มีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	3.82	0.81	มาก
8. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ ผู้ปกครองและชุมชนทราบ	3.88	0.78	มาก
9. การประเมินผลการบริหารงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง	3.79	0.72	มาก
รวม	3.77	0.65	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
 สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =
 3.77, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารมีความโปร่งใส ในการบริหารงาน และสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X}$ = 3.89,
 S.D. = 0.75) รองลงมาคือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ
 ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.78) และ มีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.81)

ตาราง 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา
 ด้านหลักการมีส่วนร่วม

การบริหารตามหลักธรรมชาติ		ค่าสถิติ		ระดับปฏิบัติ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านหลักการมีส่วนร่วม				
1.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานโรงเรียน	3.80	0.75	มาก
2.	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร	3.81	0.82	มาก
3.	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการต่างๆ	3.82	0.79	มาก
4.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา	4.06	0.70	มาก
5.	แบ่งปันผลประโยชน์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน	3.69	0.85	มาก
6.	ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของโรงเรียน	3.94	0.73	มาก
7.	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา	3.96	0.74	มาก
8.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูรับผิดชอบโรงเรียน	3.93	0.72	มาก
9.	ผู้บริหารส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตย	3.98	0.81	มาก
10.	ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	4.09	0.81	มาก
11.	ผู้บริหารสื่อสารกับผู้ร่วมงานแบบกัลยาณมิตร	4.04	0.81	มาก
รวม		3.92	0.61	มาก

จากตาราง 7 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมชาติของผู้บริหาร
 สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =
 3.92, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ
 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.70) และ
 ผู้บริหารสื่อสารกับผู้ร่วมงานแบบกัลยาณมิตร ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.81)

ตาราง 8 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติการบริหารตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา
 ด้านหลักความรับผิดชอบ

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล		ค่าสถิติ		ระดับปฏิบัติ
		$\bar{X}$	S.D.	
ด้านหลักความรับผิดชอบ				
1.	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง	4.02	0.71	มาก
2.	การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารทำให้บุคลากรของโรงเรียนรู้หน้าที่ และขอบข่ายของตนอย่างชัดเจน	3.94	0.73	มาก
3.	ผู้บริหารมีความคำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียน	4.09	0.86	มาก
4.	ผู้บริหารแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน	4.11	0.75	มาก
5.	ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จ	4.14	0.77	มาก
6.	ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา	3.98	0.89	มาก
7.	ผู้บริหารเสนอข้อเท็จจริงในการกิจของสถานศึกษาต่อสาธารณชน	3.74	0.85	มาก
8.	ผู้บริหารพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากบุคคล หรือหน่วยงานภายนอก	3.96	0.91	มาก
9.	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของครูเพื่อการปรับปรุงงานอยู่เสมอ	3.81	0.98	มาก
รวม		3.98	0.71	มาก

จากตาราง 8 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ผู้บริหารแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.75) และผู้บริหารมีความคำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.86)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปฏิบัติ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา

ในตอนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเปรียบเทียบตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน ดังต่อไปนี้

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ระดับการปฏิบัติการบริหาร ตามหลักธรรมาภิบาล	ครูที่มีวุฒิต่ำกว่า ปริญญาตรีหรือ ปริญญาตรี		ครูที่มีวุฒิสสูงกว่า ปริญญาตรี		t	p
	n = 85		n = 28			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านหลักนิติธรรม	3.91	0.55	3.69	0.59	1.81	0.07
ด้านหลักคุณธรรม	4.11	0.58	3.86	0.61	2.01	0.05*
ด้านหลักความโปร่งใส	3.82	0.61	3.59	0.73	1.48	0.15
ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.96	0.60	3.78	0.65	1.37	0.17
ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.06	0.64	3.71	0.84	2.34	0.02*
รวม	3.97	0.54	3.73	0.64	2.01	0.05*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรีกับครูที่มีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความรับผิดชอบ ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักการมีส่วนร่วม ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา จำแนกตาม
 ประสบการณ์

ระดับการปฏิบัติการบริหาร ตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.06	0.03	0.10	0.90
	ภายในกลุ่ม	110	35.73	0.32		
	รวม	112	35.93			
ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.01	0.00	0.01	0.98
	ภายในกลุ่ม	110	39.71	0.36		
	รวม	112	39.71			
ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	2	0.13	0.06	0.15	0.86
	ภายในกลุ่ม	110	47.14	0.43		
	รวม	112	47.27			
ด้านหลักการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.01	0.01	0.02	0.98
	ภายในกลุ่ม	110	42.26	0.38		
	รวม	112	42.27			
ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.15	0.07	0.15	0.86
	ภายในกลุ่ม	110	55.86	0.50		
	รวม	112	56.01			
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.53	0.26	0.03	0.97
	ภายในกลุ่ม	110	927.03	8.43		
	รวม	112	927.56			

จากตาราง 10 พบว่าครูที่มีประสบการณ์สอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการ
 บริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา
 ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา จำแนกตาม
 ระดับช่วงชั้นที่สอน

ระดับการปฏิบัติการบริหาร ตามหลักธรรมาภิบาล	ครูที่สอน ช่วงชั้นที่ 3		ครูที่สอน ช่วงชั้นที่ 4		t	p
	n = 73		n = 40			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านหลักนิติธรรม	3.88	0.57	3.81	0.57	0.61	0.54
ด้านหลักคุณธรรม	4.05	0.60	4.05	0.59	0.01	0.99
ด้านหลักความโปร่งใส	3.74	0.65	3.80	0.65	-0.44	0.66
ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.94	0.61	3.87	0.63	0.60	0.55
ด้านหลักความรับผิดชอบ	3.99	0.68	3.95	0.76	0.29	0.77
รวม	3.92	0.57	3.90	0.60	0.22	0.83

จากตาราง 11 พบว่าครูที่มีระดับช่วงชั้นที่สอนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร สรุปไว้โดยลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานในการวิจัย
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า
7. อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย มีดังนี้

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก
2. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความแตกต่างกัน
3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความแตกต่างกัน
4. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีระดับช่วงชั้นต่างกันมีความแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ใช้หลักกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยตารางของ เกรจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970: 608) จากจำนวนประชากรทั้งหมด 170 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 118 คน โดยแบ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างของครูในแต่ละโรงเรียนและแต่ละระดับช่วงชั้น ใช้การแบ่งตามสัดส่วน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 โรงเรียน ดังตารางที่ 1 สำหรับการกำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ใน 5 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบบสอบถามตอนนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยดำเนินการดังนี้

- นำข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

- หาค่าเฉลี่ยของ ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติการการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน ในด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมและรายด้าน

- เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้สถิติ t-test กับวุฒิการศึกษา และระดับช่วงชั้น และใช้สถิติ One Way ANOVA กับประสบการณ์

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เอกชน เขตพัฒนา ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ ตามความคิดเห็นของครู สรุปได้ดังนี้

1. ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา พบว่าครูส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 75.23 ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 24.77 ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ มากกว่า 10 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 50.45 ครูที่มีประสบการณ์ 5 ถึง 10 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 ครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 20.35 และครูส่วนใหญ่สอนอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3) จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 64.60 ครูที่สอนอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40

2. ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีจำนวนทั้ง 5 ด้านที่มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากกว่าทุกด้าน รองลงมาคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความโปร่งใสตามลำดับ

2.1 ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีระเบียบวินัยตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.74) และการบริหารโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของคนภายนอก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.72)

2.2 ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.67) และผู้บริหารปฏิบัติงานตรงต่อเวลา ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.67)

2.3 ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหาร

มีความโปร่งใส ในการบริหารงาน และสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.78) และ มีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.81)

2.4 ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.70) และผู้บริหารสื่อสารกับผู้ร่วมงานแบบกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.81)

2.5 ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ผู้บริหารแสดงความรับผิดชอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.75) และผู้บริหารมีความคำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.86)

3. การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน สรุปได้ดังนี้

3.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี กับครูที่มีวุฒิสองกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความรับผิดชอบ ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักการมีส่วนร่วม ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.2 ครูที่มีประสบการณ์สอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ไม่มีด้านใดที่แตกต่างกัน

3.3 ครูที่มีระดับช่วงชั้นที่สอนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ไม่มีด้านใดที่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาผลของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา โดยรวมทุกด้านและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลดังนี้

1.1 ระดับการปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ สุวรรณ ทองคำ (2545: 183) ที่ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ เฉลิมชัย สมท่า (2547: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เลย เขต 1 พบว่าครูมีความคิดเห็นว่าคุณบริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิรูปการศึกษาไทยได้ดำเนินการมาอย่างเข้มข้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาโดยเรียกร้องให้เป็นนิติบุคคล โดยมีแนวคิดของการใช้หลักธรรมาภิบาล ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 มาตรา 35 (ธีระ รุญเจริญ. 2547, ตุลาคม) ทำให้เกิดตัวบ่งชี้ถึงสมรรถภาพที่ว่าเป็นของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมี และต้องบริหารตามแนวคิดดังกล่าว ส่งผลให้การบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก

1.2 สำหรับระดับปฏิบัติการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา ในด้านหลักคุณธรรม ครูมีความคิดเห็นว่าคุณอยู่ในระดับมากกว่าทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับ ระเบียบ สมจิตร (2542: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณธรรมสำหรับผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงานส่วนกลางของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการพบว่าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ เพียงดาว มีนมนี (2546: 90) ที่ศึกษาคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่าคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่า การจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใช้ด้านหลักคุณธรรมมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ ในหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลส่วนด้านหลักความโปร่งใส ครูมีความคิดเห็นว่ามีคะแนนน้อยกว่าทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับ เฉลิมชัย สมท่า (2547: บทคัดย่อ) พบว่า ด้านหลักความโปร่งใสมีคะแนนความคิดเห็นน้อยที่สุดในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอาจเนื่องมาจากการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

กับการดำเนินการในทุกๆด้านให้เปิดเผยแก่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสีย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2546: ออนไลน์) ทำให้การปรับตัวของการบริหารโรงเรียนเอกชน ต้องทำได้ยากที่จะเปิดเผยตัวเลข รายรับ-รายจ่าย ทั้งหมดในการดำเนินงานของโรงเรียน

2. การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และระดับช่วงชั้นที่สอน สรุปได้ดังนี้

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี กับครูที่มีวุฒิสองสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ มาลี บุญเกตุ (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการบริหารคนสู่ความเป็นเลิศ กรณีศึกษาโรงเรียนเจียไฉ อำเภอบัวราชบุรี พบว่าความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศสูงกว่าครูที่มีการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปทุกด้าน และสอดคล้องกับ ลัดดา เจียมจุไร (2547: บทคัดย่อ) พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรีมีการปฏิบัติการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน แตกต่างจากครูที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ความคิดเห็นทางระดับการศึกษาของครู มีผลต่อการพิจารณาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาดังที่ ชชาติชาย โทสินธิติ (2539: 15) กล่าวว่าครูที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปสามารถเข้าใจกระบวนการบริหารงานเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในแต่ละองค์ประกอบมากกว่า ทำให้มีความคุ้นเคยกับการปฏิบัติงานซึ่งแตกต่างจากครูที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี นั้นแสดงให้เห็นว่าครูที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ และความคิดเห็นที่สามารถวิเคราะห์การบริหารของผู้บริหารในเกณฑ์ที่สูงกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า

2.2 ครูที่มีประสบการณ์สอนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 ที่กำหนดไว้ว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความแตกต่างกัน แต่ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับ มาลี บุญเกตุ (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนเจียไฉ อำเภอบัวราชบุรี พบว่าครูที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ลัดดา เจียมจุไร (2547: 99) พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกันมีการปฏิบัติการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ เสนีย์ คำสุข (2544: 58) กล่าวว่าธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดในเชิงบวกหรือคุณธรรมความดีระดับที่พัฒนามากแล้วของมวลมนุษยชาติ

สำหรับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ คุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน หรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในโรงเรียนขนาดใดก็ตาม มีการพัฒนาอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ซึ่งบุคคลในวัยนี้รู้จักควบคุมอารมณ์และปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม มีความคิดกว้างไกล และสุขุมรอบคอบมากกว่าทุกระยะของชีวิต แต่อาจพัฒนาถึงขีดสูงสุดแตกต่างกัน (สุวรรณ ทองคำ. 2545: 195, อ้างอิงจาก ประดิษฐ์ อูปรมย์. 2528: 120) ดังนั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนน่าจะอยู่ในระดับ 3 ซึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรมที่อยู่ในจิตใจที่ต้องใช้วิจารณญาณของตนเองว่าสิ่งใดควรไม่ควรเป็นหลักไม่ได้ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์หรือประสบการณ์มากหรือน้อย มากนักแต่อาจขึ้นอยู่กับจิตสำนึกและดุลพินิจของแต่ละคน อันเนื่องมาจากการศึกษาอบรมและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลให้วิสัยทัศน์ คุณวุฒิ ทางการศึกษา ประสบการณ์การบริหาร และขนาดของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนดำรงตำแหน่งอยู่ มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลดังกล่าว

2.3 ครูที่มีระดับช่วงชั้นที่สอนต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 4 ที่กำหนดไว้ว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่มีระดับช่วงชั้นต่างกันมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุหนึ่งที่มาจากสภาพกลุ่มตัวอย่างของครู ส่วนหนึ่งเป็นครูที่สอนทั้ง 2 ระดับช่วงชั้น นั่นคือ ทำหน้าที่สอนช่วงชั้นที่ 3 และ 4 จึงมีให้ความคิดเห็นของครูในระดับช่วงชั้นที่ต่างกันมีความคิดเห็นใกล้เคียงกัน แต่ผลการวิจัยข้อนี้สอดคล้องกับ สุจรรยา ใจหาญ (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูด้านวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าครูที่มีตำแหน่งการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับ ลัดดา เจริญจูไร (2547: 99) พบว่าครูที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน มีการปฏิบัติการณ์เทศภายในเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร พบสิ่งสมควรเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษา และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก แสดงว่ามีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ควรนำผลการศึกษาดังนี้ไปร่วม

กำหนดนโยบาย และวางแผน การบริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในทุกระดับการศึกษาให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และเป็นระบบที่เป็นเอกสารทางวิชาการของเขตพื้นที่การศึกษา

2. ผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ควรนำผลการวิจัยนี้ไปทำการพัฒนาปรับปรุงการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยพิจารณารายด้านและรายข้อที่มีคะแนนระดับปฏิบัติน้อย เช่น การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักความโปร่งใส

3. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักความโปร่งใสมีระดับปฏิบัติที่คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน เขตพัฒนา กรุงเทพมหานคร ทำการปรับปรุงระบบการบริหารสถานศึกษาให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาระดับต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยให้บุคคลจากภายนอกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม

3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่มีการบริหารรูปแบบเดียวกับหลักธรรมาภิบาล เช่น การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการบริหารแบบนิติบุคคล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ. (2536). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน เอกชน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2544). ศัพท์บัญญัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรรยา รินสอน. (2546). คุณธรรมจริยธรรมที่ปฏิบัติจริงและพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตราชโยธิน ตามทัศนะของครู. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏจันทรเกษม. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงมหาดไทย. (2547, มีนาคม). โครงการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น โดยการจัดทำตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการบริหารงาน. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: กระทรวงฯ.
- กัญญา อาชวรักษ์. (2548). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารกับความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานวิชาการของครูและผู้บริหารชั้นต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกษม วัฒนชัย. (2546). ธรรมชาติกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541, กันยายน). การพัฒนาประชาคมเมืองเพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่. วารสารรัฐสภา. 49(9): 1-33.
- โกสุม ผือโย. (2548). ศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากทมเขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร

- จิราภรณ์ ไทยกิจ. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- เจริญ เจริญวัลย์. (2545). การวางมาตรฐานธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ: พอดี.
- เจริญพงษ์ วิญญูรักษ์. (2542, ธันวาคม - 2543, มกราคม). ธรรมาภิบาล(Good Governance)
เพื่อการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. วารสารเพิ่มผลผลิต. 39(2):
3-7.
- เฉลิมชัย สมท่า. (2547). การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความ
คิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 1.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ชัชภูมิ สีชมภู. (2548, มกราคม-มิถุนายน). รูปแบบการบริหารการจัดการเขตพื้นที่การศึกษาตาม
หลักธรรมาภิบาล. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร. 7(1): 31-40.
- ชาติชาย นรเศรษฐาภรณ์. (2545). ธรรมาภิบาลในความหมายของภาครัฐ เอกชน และประชาชน:
กรณีโครงการไฟฟ้าพลังความร้อนถ่านหิน “หินกรูด”. วิทยานิพนธ์ ร.ด. (รัฐศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชาติชาย โทสินธิติ. (2539). ความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการจัดตั้งสถานศาลา
ขึ้นในเขตทุ่งกุลาร้องไห้. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ชุดิมา สุมณ. (2541). กลุ่มพลังประชาธิปไตยในประชาสังคม: บทบาทในการผลักดันนโยบาย
ปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2536-2538. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (วิชาการปกครอง). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2546). ประสบการณ์วิชาชีพประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา:
ประมวลสาระชุดวิชาหน่วยที่ 1- 5. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.
- โชติ เกิดบัณฑิต. (2539). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัย
ระดับตำบล จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ไชยวัฒน์ คำชู; และคนอื่นๆ. (2545, เมษายน). ธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ: น้ำฝน.

- ถวิล ประเสริฐศรี. (2547). การศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนในเขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีศิลป์ กุลนาคดล. (2547). การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2546). มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพฯ: อินเฟอร์มีเดีย บุ๊คส์.
- ทัศนาศ แสงศักดิ์. (2547, มกราคม-มิถุนายน). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. วารสารบริหาร การศึกษา มศว. 3(7): 12-18.
- ธวัช ภูษิตโกโยโคย. (2547). ความโปร่งใสจะเป็นจริงได้อย่างไร. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2548, จาก http://www.theiat.or.th/Knowledge/knowledge_13.asp
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- (2547, ตุลาคม). ประสิทธิภาพการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. 1(1): 36-47.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2541, 29 มกราคม - 4 กุมภาพันธ์). ธรรมนูญแห่งชาติและเรื่องที่ชวนให้คิดต่อเนื่อง. เนชั่นสุดสัปดาห์. หน้า 81.
- ณรงค์นุช ตระกูลไทย. (2547). สมรรถภาพการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- นิตานาถ มั่งศิริ. (2547, พฤศจิกายน). ธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา. วารสารวงการศึกษา. 1(11): 77-78.
- เนาวรัตน์ แก้วสว่าง. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). ระบบการตรวจสอบทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สวก).
- (2542). การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544, มกราคม). ธรรมนูญกับระบบอุดมศึกษาไทย. วารสาร สอ. ประเทศไทย. 4(1): 11-57.
- บัณฑิต แทนพิทักษ์. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำอำนาจความศรัทธาและความพึงพอใจในงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเรือง ศรีเจริญ. (2542). การศึกษาองค์ประกอบทางการศึกษาที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อผล การเรียนรู้และประสิทธิผลของโรงเรียนโดยใช้รูปแบบระดับชั้นลดหลั่นสอดคล้องแผน. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์; และบุญมี ลี. (2544). ตัวชี้วัดธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: สถาบัน พระปกเกล้า.
- บุหงา ลิ้มโกมุท. (2547). ตัวแปรที่พยากรณ์สมรรถภาพของครูระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียน อนุบาลเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประคอง กรรณสูต. (2542). สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประณาลี ยี่รัฐศิริ. (2548). การศึกษานุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต ประเวศ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประดินันท์ อูปรมย์. (2528). จิตวิทยาเกี่ยวกับผู้เรียนในระบบการเรียนการสอน. ใน เอกสารการ สอนชุดวิชาวิทยาการการสอน. 106-108. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์; และ รัชนี้ ภูตระกูล. (2544, กรกฎาคม-กันยายน). ธรรมนูญกับ สังคมไทย. วารสารนักบริหาร. 21(3): 28-32.
- . (2545, ธันวาคม-2546, มีนาคม). ธรรมนูญกับสังคมไทย. วารสารดำรงราชานุภาพ. 3(7): 6-11.
- ปัญญา ปรารค์ทอง. (2545). สภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เปรม ตินสุลนันท. (2548). จริยธรรมการบริหารภาครัฐ ผู้บริหารจะต้องไม่ลู่แก่อำนาจ. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2548, จาก <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2005q3/article2005july10p1.htm>
- พรธิดา บุญชู. (2546). การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนครนายก. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณี บุญประกอบ; และคนอื่นๆ (2545). รูปแบบการบริหารการจัดการที่ดี ในมุมมองของประชาคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: สมาคมอาจารย์ข้าราชการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พลอยทิพย์ ตันตระเรียร. (2547). ทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก. (2542). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- พระมหาอดิสร ธีรสีโล. (2540). คุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพฯ: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- พัชร สีโรส. (2545). การสร้างระบบความพร้อมรับผิดในระบบราชการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- พินิจ บุญอนันต์. (2541). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่ในเรือนจำและทัณฑสถาน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญดาว มินมณี. (2546). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภคินิสุนิตย์ ราชจำปี. (2543). การบริหารบุคลากรโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดองค์กรสังคมมวลชนท่าแร่ – หนองแสง. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- ภคินี โอพาริกชาติ. (2547). *คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. (2547, พฤศจิกายน). ธรรมชาติกับการบริหารการศึกษา. *วารสารวงการครู*. 1(11): 77-78.
- มนตรี กนกวารี. (2547). *รัฐธรรมนูญกับการสร้างรัฐธรรมนูญในองค์กรอิสระ*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2548, จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.asp?PublawIDs=705>
- มติชน. (2548). รายงาน...เปิดเวทีปฏิรูปนาชาชาติ(ครั้งที่ 3) เรียนลัด SBM จากประสบการณ์ต่างชาติ. *มติชน*. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2548, จาก <http://www.twp.co.th/news/index.asp?nid=496>
- มานิตย์ รัตนปัญญา. (2541). *ความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 1*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- มาลี บุญเกิด. (2546). *การศึกษาการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศ : กรณีศึกษาโรงเรียนเจียไ้ อำเภอบัวราช จังหวัดราชบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ระเบียบ สมจิตร. (2542). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหารตามความคิดเห็นของบุคลากรในหน่วยงานส่วนกลางของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชต์วรรณ กาญจนปัญญาคม. (2546, กรกฎาคม). ธรรมชาติ(Good governance). *วารสารสำนักประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 1(10): 1-6.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2548). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2548, จาก <http://www.geocities.com/aritprapa/data8.htm#1>
- ลัดดา เจียมจุไร. (2547). *ความต้องการการนิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 กลุ่มที่ 1 บางกอกน้อย*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วัฒนา บุญเหิน. (2544). *มาตรการคุ้มครองผู้ต้องหาสอบสวนในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ น.ม. (นิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยา ประยูร. (2540). *การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกล ในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วีระ สุภากิจ. (2548). *การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาจริยศึกษาหรือจริยธรรม*. ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชา วพป 582 จริยธรรมกับจริยศึกษา. ภาควิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระ ไชยธรรม. (2542). *หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. (เอกสารประกอบคำบรรยาย). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- วุฒิชัย บุญหล้า. (2547). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชาย สระแก้ว. (2547?). *สพจ.มหาสารคามกับการใช้หลักธรรมาภิบาล*. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2548, จาก <http://se-ed.net/mc41/content/tummapibal.htm>
- ศรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์. (2547). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2545). *การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. นนทบุรี: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- สมจิตร อุดม. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา ในภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมชาย ประวัติศรีชัย. (2544). *ประสิทธิภาพของการบริหารโครงการโรงเรียนสีขาวของผู้บริหารสถานศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร เพชรสงค์. (2548). *Best Practice*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2548, จาก http://school.obec.go.th/numchar/pdf/best_practice.pdf

- สมศักดิ์ สิทธิวันชัย. (2548). การศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
โรงเรียนปทุมศึกษาสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ สุขสำราญ. (2545). ความคิดเห็นของผู้บริหารและพนักงานกลุ่มบริษัทแห่งหนึ่งที่มีต่อ
ธรรมาภิบาล. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ:
สถาบันพัฒนาบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สมโภชน์ นพคุณ. (2535, พฤศจิกายน-ธันวาคม). กลยุทธ์การบริหารเพื่อประสิทธิภาพของ
องค์การ. *ข้าราชการ*. 37(2): 7-14.
- สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2544). การบริหารราชการไทย อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพฯ:
บรรณกิจ.
- สายสุนีย์ ดวงแข. (2547). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สังวรณั จัดกระโทก. (2541). จัปชีพจรการศึกษาโลก: บทวิเคราะห์กระแสความเคลื่อนไหวทางการ
ศึกษาของนานาประเทศในรอบปี 2540-2541. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2546). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ
วิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2547, จาก
<http://www.cosc.com/deeka2546>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548ก). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2548, จาก
<http://www.obec.go.th/headarea/history.html>
- (2548ข). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. สืบค้นเมื่อ 14
ธันวาคม 2548, จาก <http://www.obec.go.th/headarea/ad4.html>
- (2548ค). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. สืบค้นเมื่อ 14
ธันวาคม 2548, จาก http://www.obec.go.th/law_rule/basic_education_standard.pdf
- (2548ง). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม
2548, จาก <http://www.edbkk1.com/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพ
ภายนอก: ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี. (2543). *หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. (เอกสารประกอบการอบรม). สิงห์บุรี: สำนักงานฯ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษนนทบุรี เขต 2. (2542, ธันวาคม). *ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. วารสารวงการครู. 9(2): 67-68.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2539). *รายงานการวิจัยแนวโน้มของศึกษาของเอกชนประเภทสามัญศึกษาในอนาคต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2544). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2548ก). *การศึกษาเอกชน*. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2549, จาก <http://www.onec.go.th/Act/6.25/p0301.htm>
- (2548ข). *สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน*. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2549, จาก <http://www.opec.go.th/vision/index.htm>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2542). *การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. (เอกสารประกอบการประชุมประจำปีระหว่างส่วนราชการกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน). นนทบุรี: สำนักงานฯ. ถ่ายเอกสาร.
- (2546). *พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. (2543). *แนวการพิจารณาโทษข้าราชการครูทำผิดวินัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- (2546). *มาตรฐานการกำหนดตำแหน่งราชการครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุจรรยา ใจหาญ. (2548). *การศึกษาการปฏิบัติงานของครูด้านการวัดผลและการประเมินผล การศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุณี ทรัพย์ประเสริฐ. (2547). *การประเมินคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุริมา ดีเป็นธรรม. (2547). คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาที่สัมพันธ์
กับความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุดจิต นิमितกุล. (2543). กระบวนการบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สุวรรณ ทองคำ. (2545). สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี:
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ ศรีบุรพาภิรมณ์. (2543). การบริหารโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ
การศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2522). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.
- (2537). ปัญหาและแนวโน้มในการบริหารการศึกษา. (เอกสารสัมมนาปัญหาและ
แนวโน้มในการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนุรักษ นวพรไพศาล. (2546). ตัวชี้วัดในการบริหารการจัดการที่ดีของสถาบันเทคโนโลยี
ราชวมงคล. เอกสารการนำเสนอการประชุมวิชาการครบรอบ 5 ปีของสำนักงานมาตรฐาน
การศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆ.
ถ่ายเอกสาร.
- อารีรัตน์ หิรัญโร. (2532). แบบผู้นำที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและความพอใจในการทำงานของอาจารย์
ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- อัจฉรา โยมสินธุ์. (2544, กรกฎาคม-กันยายน). บรรษัทภิบาลกลยุทธ์ธุรกิจแบบยั่งยืน. วารสาร
นักบริหาร. 21(3): 33-38.
- อัสนีย์ อัจฉริยบุตร. (2546). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2543). สังคมโปร่งใสไร้ทุจริต. ในรายการที่ดีอาร์ไอ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย
เพื่อพัฒนาประเทศไทย.

- Anthony, William. P. (1987). *Participative Management*. Massachusetts: Addison – Wesley.
- Davis, K; & Newstrom, J. W. (1989). *Organizational behavior: readings and exercises*. 6th ed. New York: McGraw-Hill.
- Folscher, A; Krachik, W & Shapiro, I. (2000). *Transparency and participation in the budget process*. South Africa: A country report. Retrieved December 12, 2005, from http://www.idasa.org.za/final/publications/bis_transparency_full.htm.
- Grace, Kristen Andrec. (2002). *Professionnal autonomy and collective endeavor in academic department: Astudy of department identity and practices that benefit the scholar, the institution and the public*. Retrieved December 12, 2005, from <http://wwwlib.umi.com/dissertation/fullcit/3037252>.
- Gong, Brain. (2002). *Designing School Accountability Systems: Towards a framework and process*. Washington, D.C. (online). Retrieved December 12, 2005, from http://www.ncica.org/publications/CRESST_Gong02.pdf.
- Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970, Autumn). Determining Sample Size For Research Activities, *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610.
- Marcella, Casey-Cooper. (2005). *Educational Governance of the Morongo Unified School District (California)*. Retrieved December 12, 2005, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/preview/3166794>
- O' Neal, Saubra Worrall. (1987, March). Classitying Job Characteristics of Educational Administrators An Examination of Stetiftier and Motiuators. *Dissertation Abstracts International*. 47(9A): 3269. Photocopied.
- Pendley, K.L. (1985, June). Effective Educational Leadership to Personality Characteristics, Interpersonal Behaviors and Leadership Style. *Dissertation Abstracts International*. 47(1A): 43. Photocopied.
- Small, Chad B. (2001, February). A study of relationship among longterm independent school leads in terms of their personality types and leadership styles. *Dissertation Abstracts International*. 59(7): 6202-A. Photocopied.

Swansburg, R. (1996). *Management and Leadership for Nurse Managers*. Boston: Jones and Bartlett.

White, Alastair T. (1982). *Why community participation a decision of agreement*. United Nation Children's Fund.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหาร
การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร. พรเพ็ญ ศาสตริยาภรณ์	หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง	อาจารย์ประจำภาควิชาสุขศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. นางกัลยาณีย์ สินสกุล	ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา
เอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีความประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารสถานศึกษา
2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้
 - ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเอกชน
3. ข้อมูลของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ การตอบแบบสอบถามจะไม่ส่งผลกระทบต่อสถานภาพของท่านแต่อย่างใด

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ชนิษฐ์ภัค สิงหลกะ

นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. วุฒิการศึกษา

- ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือปริญญาตรี
- ☐ สูงกว่าปริญญาตรี

2. ประสบการณ์

- ☐ น้อยกว่า 5 ปี
- ☐ 5 ปีถึง 10 ปี
- ☐ มากกว่า 10 ปี

3. ระดับช่วงชั้นที่สอน

- ☐ ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-ม.3)
- ☐ ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาเอกชน

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านที่มีต่อ
การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของท่าน

ข้อ	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครู อย่างเสมอภาค					
2.	ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อครู อย่างยุติธรรม					
3.	ผู้บริหารตัดสินใจใช้กฎระเบียบ ของโรงเรียนเป็นเกณฑ์					
4.	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมี ระเบียบวินัยตามจรรยาบรรณวิชาชีพ					
5.	การบริหารงานของผู้บริหารได้รับการ ยอมรับจากครู					
6.	ผู้บริหารคัดเลือกและบรรจุแต่งตั้ง ครูใหม่อย่างยุติธรรม					
7.	การบริหารโรงเรียนเป็นที่ยอมรับ ของคนภายนอก					
8.	ผู้บริหารปฏิบัติตนโดยไม่ถือพวกพ้อง					
9.	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบ ตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้					
10.	ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ที่วางไว้					

ข้อ	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่น ในความถูกต้องดีงาม					
2.	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยเกียรติและ ศักดิ์ศรี					
3.	ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่าง ที่ดีงาม					
4.	ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่องาน ที่ปฏิบัติ					
5.	ผู้บริหารมีความอดกลั้น ควบคุม อารมณ์					
6.	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
7.	ผู้บริหารปฏิบัติงานตรงต่อเวลา					
8.	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากร พัฒนาตนเอง					
9.	ผู้บริหารเป็นผู้นำในการจัดโครงการ เชิงจริยธรรม					
10	ผู้บริหารใช้ระบบการประเมินผล อย่างเป็นธรรม					

ข้อ	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารมีความโปร่งใส ในการ บริหารงาน และสามารถตรวจสอบได้					
2.	ผู้บริหารเปิดเผยเอกสารการ บริหารงานโรงเรียนกับสาธารณะชน					
3.	มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารโรงเรียน					
4.	การบริหารงบประมาณด้านจัดซื้อ จัดจ้าง เป็นไปตามระบบและโปร่งใส					
5.	มีการปรับปรุงกลไกการทำงาน ขององค์กรทุกส่วนให้มีความโปร่งใส					
6.	มีการประเมินผลการบริหารบุคลากร อย่างยุติธรรมและโปร่งใส					
7.	มีการจัดทำรายงานผลการประเมิน ตนเอง					
8.	การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานให้ผู้ปกครองและ ชุมชนทราบ					
9.	การประเมินผลการบริหารงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็น ระบบต่อเนื่อง					

ข้อ	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผนงานโรงเรียน					
2.	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของ บุคลากร					
3.	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสร่วม ตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการ ต่างๆ					
4.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม ในการพัฒนาสถานศึกษา					
5.	แบ่งปันผลประโยชน์กับผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับโรงเรียน					
6.	ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ของโรงเรียน					
7.	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศแห่งการมี ส่วนร่วมในสถานศึกษา					
8.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูรับผิดชอบ โรงเรียน					
9.	ผู้บริหารส่งเสริมการปกครอง แบบประชาธิปไตย					
10.	ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม					
11.	ผู้บริหารสื่อสารกับผู้ร่วมงาน แบบกัลยาณมิตร					

ข้อ	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตาม กฎหมายตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง					
2.	การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารทำให้ บุคลากรของโรงเรียนรู้หน้าที่ และ ขอบข่ายของตนอย่างชัดเจน					
3.	ผู้บริหารมีความคำนึงถึงผลประโยชน์ ของนักเรียน					
4.	ผู้บริหารแสดงความรับผิดชอบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน					
5.	ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการ ปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จ					
6.	ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นที่จะ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา					
7.	ผู้บริหารเสนอข้อเท็จจริงในการกิจ ของสถานศึกษาต่อสาธารณชน					
8.	ผู้บริหารพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ จากบุคคล หรือหน่วยงานภายนอก					
9.	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของครู เพื่อการปรับปรุงงานอยู่เสมอ					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางชนิษฐ์ภัค สิงหลกะ
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	322/78 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้จัดการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท โฟล์ซัน เฮาส์ จำกัด เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2525	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) เอกวิชาภาษาอังกฤษ จาก วิทยาลัยครูจันทระเกษม
พ.ศ. 2532	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาศิลปศึกษา จาก วิทยาลัยครูจันทระเกษม
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการทำงาน	
	กรมการขนส่งทางบก ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่กองวิจัยและวางแผน บริษัทโฆษณา ฟาร์อีส มีเดีย เซ็นเตอร์ ตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายงบประมาณและวางแผน สายการบิน บริติช แอร์เวย์ส ตำแหน่ง Education Sales Assistant สายการบิน แควนตัส และบริติช แอร์เวย์ส ตำแหน่ง Group Sales Executive